

UNIVERSITETI I EVROPËS JUGLINDORE
УНИВЕРЗИТЕТ НА ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА
SOUTH EAST EUROPEAN UNIVERSITY

Магистерски труд

ТЕМА: „Зајакнување на довербата помеѓу полицијата
и граѓаните во ера на зголемена транспарентност”

МЕНТОР: Проф. Д-р. Исмаил Зејнели

ИЗРАБОТИ: Душица Ѓорѓевска

Тетово, 2019

Содржина

Abstract	4
Апстракт	5
Вовед	6
Глава прва	8
1.ПРЕВЕНЦИЈА НА КРИМИНАЛИТЕТОТ ВО ЗАЕДНИЦАТА	8
1.1.Поим и карактеристики на криминалитетот	8
1.2.Превенција на криминалитетот и безбедност во заедницата	10
1.3.Улогата на полицијата во превенција на криминалитетот базирана на заедницата	11
1.4.Поставеност на полицијата во демократско општество	20
1.4.1.Улогата на полицијата во општеството и државата	22
1.4.2.Полицијата како државен орган	24
1.5.Реактивно и проактивно работење на полицијата	27
Втора глава	29
2.ПОЛИЦИЈАТА И ГРАЃАНИТЕ	29
2.1.Дефинирање на концептот соработка помеѓу полицијата и локалното население	29
2.2.Цели на концептот за соработка меѓу полицијата и граѓаните	30
2.3.Вредности на концептот полициско работење во заедницата	34
2.4.Партнерство помеѓу полицијата и граѓаните	35
2.4.1.Придобивки од градење партнерство	37
2.5.Активно граѓанско учество на граѓаните во превентивното полициско работење	38
2.6.Значење на активното учество на граѓаните	39
Трета глава	41
3.ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ДОВЕРБА ПОМЕЃУ ПОЛИЦИЈАТА И ГРАЃАНИТЕ	41
3.1.Придобивки од зајакната доверба помеѓу полицијата и граѓаните	43
3.2.Улога на локалната самоуправа и локалниот совет за превенција	44

3.3.Значење на поддршката од граѓаните во делувањето на полицијата	46
3.4.Начини на зајакнување на довербата	48
3.4.1.Отчетност и транспарентност на полицијата кон граѓаните	49
3.4.2.Јавна дистрибуција на извештаи	51
Четврта глава	52
4.ИСТРАЖУВАЊА	52
4.1.Анализа на резултатите добиени од прашалникот за нивото на довербата на граѓаните во полицијата	52
4.2.Анализа на резултатите од Анкетата за перцепцијата на полицијата за зајакнување на партнерството во заедницата	66
4.3.Споредбени согледувања за перцепцијата на граѓаните и перцепцијата на полицијата од анкетните истражувања	75
ЗАКЛУЧОК	79
БИБЛИОГРАФИЈА	81

БЛАГОДАРНОСТ

Особена благодарност за изработката на овој труд, сакам да искажам на мојот ментор, проф.д-р Исамил Зејнели и др. Марика Апостолова Трпковска.

Исто така, својата благодарност ја искажувам за несебичната поддршка на моите родители Благоја и Зора Ѓорѓевски и мојот сопруг Христие Трпковски.

Abstract

From the medieval policia to the police of the 20th and 21st century, the police as a system of special state bodies of the administrative authority and their subordinate armed individuals has the basic task of directly maintaining the public order and peace, and the order in the state. Interpreted in an Aristotelian way, even the most economically and militarily powerful state can not achieve general well-being, but it can prevent social anarchy. The functionality and effectiveness of the police is determined by the buildout of social systems. The radical restructurings and methods of police work enabled the European enlightenment, civil revolutions and the establishment of the capitalist economy and the parliamentary-democratic institutions of the states. After the Second World War, the Euro-Atlantic civilization anticipates the freest progress in human history. The police is instrumentalized according to the degree of civil rights and freedoms and becomes a part of the democratic systems where its integrity is drawn upon civil integrity. The concept of police work in partnership with citizens is the most logical outcome of free societies. Transparency in police work becomes a necessity for its effectiveness.

Key words: policia, public order, peace, order, social anarchy, capitalist economy, civil rights and freedoms, partnership, transparency, efficiency

Апстракт

Од средновековната *polícia* до полицијата на 20-от и 21-от век, како систем на посебните државни тела на управната власт и потчинетите вооружени лица, ја има основната задача директно да го одржува јавниот ред и мир, и поредокот во државата. Аристотеловски толкувано, и најмоќната економски и воена држава не може да оствари општа благосостојба, но може да превенира општествена анархија. Функционалноста и ефикасноста на полицијата е детерминирана од развојот на општествените системи. Радикални реструктурирања и методи на полициската работа овозможува европското просветителство, граѓанските револуции и етаблирањето на капиталистичката економија и парламентарно-демократските устројства на државите. После Втората светска војна, евроатланската цивилизација го антиципира најслободарскиот прогрес во човечката историја. Полицијата се инструментализира според степенот на граѓанските права и слободи и станува дел од демократските поредоци каде нејзиниот интегритет се црпи од граѓанскиот интегритет. Концептот на полициска работа во партнерство со граѓаните е најлогичен исход на слободните општества. Транспарентноста во полициската работа станува нужност за нејзината ефикасност.

Клучни зборови: *polícia*, јавен ред, мир, поредок, општествена анархија, капиталистичка економија, граѓански права и слободи, партнерство, транспарентност, ефикасност

Вовед

Предмет на истражување во мојата теза, претставува соработката на граѓаните со полицијата која би претставувала партнерство кое се базира на претпоставка дека полицијата и локалното население мора да работат заедно со цел да ги идентификуваат, и да им дадат приоритет на современите проблеми, а со цел подобрување на квалитетот на живеење во една дадена област. Зголемувањето на довербата исто така ќе придонесе во извршување на секојдневните обврски, да се изградат взаемни односи на поддршка, што не би успеало без доверба. Со што јасно би се дефинирал концептот за соработка помеѓу полицијата и локалното население, базирано на два клучни елементи партнерство меѓу полицијата и локалното население и заедничко решавање на проблемите. Како една претпоставка е дека полицијата и граѓаните мора да работат заедно со цел да ги идентификуваат, да им дадат приоритет и да ги решат проблемите, како што се: криминалот, социјалните и физичките нарушувања и севкупниот трулеж во локалната заедница а со цел да се подобри квалитетот на живеење во дадена област.

Целта е начини на зголемување на довербата помеѓу полицијата и граѓаните со што би се придонело населението да ги посочува своите проблеми и да ги одреди приоритети на нивното решавање или да ги имплементира можните решенија. Со што соработката помеѓу полицијата и локалното население ќе резултира со децентрализирана и транспарентна полиција која ќе служи на народот. Познато е дека полицијата однадвор не може да наметне ред во една заедница, туку дека треба да се охрабри локалното население да гледа на полицијата и да ја искористи истата како помошно средство за решавање на постоечките проблеми.

Полицијата како еден од извршните органи на државата има долга историја од првите државни форми и секако ќе ја има иднината во секое натамошно државно функционирање. Таа била инструментализирана според нејзината

основна функција за заштита на редот и поредокот во општеството односно задолжена за внатрешната безбедност на државата.

Модерната полиција се развива напоредно со развојот на општеството и државата. Прашањето на нејзината централизација не може да се набљудува одвоено од другите во системот на државната управа. Тоа значи дека полицијата е дел на системот на државната управа, додека степенот на нејзината децентрализација и локализација во државата е во голема мерка политичко прашање нормирано низ легислативата за нејзината дејност и надлежности.

Глава прва

1.ПРЕВЕНЦИЈА НА КРИМИНАЛИТЕТОТ ВО ЗАЕДНИЦАТА

1.1.Поим и карактеристики на криминалитетот

Во настојувањето да утврдиме едно појдовно идентификување на феноменот на криминалитетот, може да тргнеме од енциклопедиското претставување, каде најпрво го имаме етимолошкото потекло, од германскиот збор *kriminalitat* произведен од средновековниот латински *criminalitas* и кој во гентивна форма *criminalitatis*, се преведува како тешко злосторство што се однесува на сторување најтешки казниви однесувања или дела сведени под терминот криминал.

Општо прифатено е дека станува збор за вкупност на сторени казнени дела од сите или од одредени видови или одредени здруженија, групи на извршители (како на пример малолетничкиот криминал) на одреден простор во одреден период.

Феноменот на криминалитетот е предмет на истражување на општествените и природните науки, како на пример: социологијата и медицината, додека со него посебно се занимаваат криминологијата, криминалистиката, пенологијата и криминалистичката политика. Така, криминолозите го сметаат криминалитетот за еден од облиците на девијантно однесување како на пример: видот на анемично однесување, или свесната реакција на општествените услови или стресот, како последица на социјалните етикетирања или деградирањето на системот во спроведувањето на правото и општествениот поредок.

Имајќи предвид дека општествените системи меѓусебе се разликуваат според организацијата и вредностите, казнивите однесувања во секој од нив поинаку се перцепирани и регулирани.

Состојбата со криминалитетот во одредена заедница и степенот и видот на неговата присутност, се утврдува според бројот на пријавени и детектирани казниви дела, како на пример полициските статистики, извештаите од јавните обвинителства и судовите, но и според бројот на извршени казни.

Треба да се напомене дека утврдениот обем и вид на криминалитет е секогаш близу до навистина сторениот, доколку правосудниот систем е поефикасен. Кога пак зборуваме за одделни казнени дела (абортус, силување, пренесување на заразни полови болести и сл.) се смета дека утврдениот обем на криминалитет не ја дава и приближната слика на навистина сторениот и тогаш се зборува за т.н. темни бројки на криминалитет.

Во оваа воведна проблемска рамка на феноменот, може да се приложи и тоа дека се разликуваат акутен и хроничен криминалитет, па од аспект на извршителите на криминалните дела се разликуваат случајни деликвенти кои ги прават делата во посебни околности во кои се нашле и деликвенти од навика, каде спаѓаат повеќето повратници односно оние кои го повторуваат криминалното дело и професионалци.

Нема сомнение во тоа дека криминалитетот е сериозен општествен проблем и дека за неговото сузбивање се нужни сестрани превентивни мерки. Прогонот и санкционирањето на криминалитетот претежно ѝм припаѓа на државните апарати, а во одредени видови како што е преработка и продажба на опојни дроги, фалсификување на пари, воени злостроства и др. се остварува и значајна меѓународна соработка. Во овој контекст е значајно да се напомене дека со основањето на Меѓународниот кривичен суд (International Criminal Court), за одделни криминални дела е воспоставена и меѓународна јурисдикција.¹

Па така, криминалитетот е појава во општеството која се манифестира низ општествено опасни дела и ги деструира општествените добра и вредности. Како таков низ соодветна регулатива се санкционира, бидејќи носи карактеристики на

¹ www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=33965

општо опасни појави, кои предизвикуваат штетни последици за интересите на државите и затоа таквите негативни човечки однесувања се казниви според Кривичните закони каде се утврдени како кривични дела.

Криминалитетот е својствен на човековото однесување во историјата на сите општествени заедници, од праисторијата до денес и како таков е присутен и во развиените и во неразвиените земји, без оглед на нивното општествено-економско уредување и нивниот политички систем.

1.2.Превенција на криминалитетот и безбедност во заедницата

Превенцијата на криминалитетот, најшироко погледнато треба да биде морална обврска на сите членови на општеството.

Ова би бил единствениот заклучок, погледнато во релација со уставните начела од каде базично регулативно се црпи суверенитетот на државите, законитоста, легитимноста и особено при примената на кривичноправните мерки, со кои се разграничува областа на нужното од областа на оправданото реагирање на принудните и репресивни мерки, со цел да се овозможи безбедноста на граѓаните. Повисоката цел е покралитетен живот во окружувањето и уживање на демократските вредности и односи на сите граѓани.

Да се говори за ефикасна превенција, значи да се подразбира подготвеност за планско и организирано осмислување, односно оживотворување на активностите на сите членови на општествената заедница во превенцијата на криминалитетот. Од подготвеноста за работа во тоа поле, имплементацијата, размената на искуства и воведување на програмите во практиката, ќе зависат и резултатите кои ќе рефлектираат во намалување на присутноста на криминалитетот во заедницата.

Превентивната работа зависи од поединечниот ангажман на сите субјекти, нивната информираност за превентивната работа воопшто. Во превентивната

работа е потребна квалитетна идентификација на примарната проблематика, како и спроведување на конкретни активности кои се посветени на истата без нејзино шаблонизирање.

Очекуваните резултати во превенцијата на криминалитетот се во корелација со квалитетот на човечките ресурси, но секако и од реалната поддршка на општествената заедница во имплементацијата на проектот, особено затоа што резултатите на превентивните активности е тешко прецизно да се измерат.

Успехот на превенцијата во различни средини во значаен дел зависи од информираноста, политиките, подготвеноста и отвореноста на заедницата за примена на предлогот за превенција, ставовите воопшто и вредностите кои се и културолошка одлика на една заедница.²

1.3. Улогата на полицијата во превенција на криминалитетот базирана на заедницата

Полицијата во заедницата е „нова филозофија на полициското делување, втемелена на идејата полициските службеници и граѓаните да работат заедно односно на разни креативни начини да ги решаваат актуелните проблеми на ниво на локалната заедница, кои се поврзани со криминалот, стравот од криминал како и разни форми на општествени нарушувања.

Станува збор за филозофија која во својата основа има убедување дека за постигнување на таквите цели се бара од полицијата да развие нови и квалитетни односи со граѓаните кои ги почитуваат законите, во рамките на кои потоа, тие исти граѓани ќе добијат можност да ги дефинираат приоритетите и да се вклучат во разни дејности со цел да се унапреди вкупниот квалитет на животот на граѓаните

² Hana Korac, Aleksandar R. Ivanovic, Alisa begovic (2010), „Prevencija kriminaliteta”, Beograd, MEGRAF, str. 314,315

каде живеат. Па така, полицијата го поместува фокусот на полициско дејствување со реагирање на дојавите од граѓаните за решавање на проблемите”.³

Работата на полицијата и нејзината успешност во справувањето со разни видови на криминалитет во општеството, историски погледнато е во директна врска со трансформацијата на општествените заедници.

Во контекст на нашата проблемска материја прашањето најмногу се однесува на демократизацијата на општеството, поврзана со универзалните придобивки усвоени после Втората светска војна и нивниот интензивен развој, регулација и имплементација низ децениите што следат. Човекот никогаш дотогаш, имајќи ги предвид сите угнетувања и за жал правно регулирани дискриминации (расни, етнички, родови, социјални и сл.) не бил во услови да ги ужива природно стекнатите права за еднаквост.

После донесувањето на Универзалната декларација на човековите права во Организацијата на обединетите нации (10 декември 1948 г.), следува периодот кога нејзините вредности се имплементираат во националните законодавства, особено во западноевропските држави, САД и останатите со демократски устројства. Истата извршила огромно влијание во подигнувањето на личната и колективната свест, што натаму придонело за постојан развој на респектот и автореспектот кон/на индивидуата, нејзините права и слободи и нејзината неприкосновена граѓанскост во сите сфери на општественото живеење, па и во прашањата на безбедноста на поединецот и заедниците.⁴

Работата на полицијата во заедницата е нова филозофија и стратегија на полициското дејствување, која се базира на моделот на лаган пристап во решавањето на безбедносните проблеми во заедницата.

Така, споредено со минатите искуства, стратегијата на полицијата се засновала на традиционално усвоениот начин на работа, на пример со рутински

³ Trojanowicz Robert, Busqueroux Boonnie (1998), Community Policing: How to Get Started, Cincinnati: Anderson Publishing, str. 5

⁴ www.mrs.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rld...2

полициски патроли, брзи интервенции без директна соработка со граѓаните, истраги и сл. Истата низ постојаниот напредок на општествените заедници, не се покажала најефикасна во борбата против криминалот кој растел. Во таа смисла, не би требало да биде спорно дека полицијата во борбата против криминалот мора да користи и репресивни мерки, но секако е неопходно таа да истражува и применува и дополнителни методи на дејствување.

Во повеќето европски држави, со развиени демократии како решение на нова методологија во работата на полицијата се применува работата на полицијата во заедницата.

Ваква стратегија претходно е применета во САД, каде се развиени нови методи за работа на полицијата со заедницата во зависност од условите во кои таа дејствува. Имајќи ги предвид можностите и резултатите од таму, на пример во повеќе полициски организации во Холандија веќе се применува новиот пристап на работа на полицијата ориентирана кон граѓаните. Новиот пристап ги надминува на некој начин предрасудите од минатото, кога се сметало дека во полициската работа контактот со граѓаните не е пожелен, и кога мнозинството од населението сметало дека безбедноста е проблем и обврска само на полицијата, односно дека единствено локална полиција е одговорна за локалната безбедност.

Во последните десеттина години се наметнала потребата да се спроведат истражувања за карактеристиките и можностите на работата на полицијата во заедницата. Притоа било утврдено дека многу полициски организации работат на самостоен и специфичен начин и дека стратегијата на полициското дејствување е насочена на поединечни случаи.

Како примарно прашање се поставило прашањето, како да се одржи јавноста во работата на полицијата во едно динамично и мултикултурно општество и како безбедносно да се одржуваат такви односи?

Истражувањата довеле до решенија кои ја овозможиле евалуацијата на полициското дејствување во многу земји. Станува збор за значајни промени кои се рефлектирале во следното:

- Се менува некогашната перцепција дека полицијата има приоритетна задача да биде во функција на власта
- Во фазата на реформа на стратегијата на полициското дејствување, работата на полицијата се фокусира на активности кои се огледуваат во добивање сугестии и упатства од јавноста, по пат на креирање на заеднички активности на полицијата и граѓаните во областа на безбедноста во заедницата

Ваквиот нов пристап во работата на полицијата кој се смета за „партнерство меѓу полицијата и заедницата се препознава низ четири основни карактеристики:

1. Консултации со заедницата
2. Адаптација – вклучување во решавањето на проблемите
3. Ангажирање на заедницата за помош на полицијата
4. Решавање на проблемите и превенција на криминалот”⁵

Еден многу значаен резултат од партнерството на полиција и заедницата е превенцијата на криминалот со проактивно дејствување на полицијата, особено што нема сомнение околу тоа дека најголем број на кривични дела може да се разрешат само во соработка со граѓаните.

Како и секоја општествена материја и во овој случај на нашата проблемска рамка, станува збор за многу суптилни релации и во тој контекст може да се рече дека намалувањето на злосторствата не зависи само од процентот на намален број на криминални дела, туку сето тоа е во взаемна поврзаност помеѓу безбедноста и довербата што сè заедно е како резултат од работата на полицијата, и тоа го прави покралитетен животот на граѓаните во заедницата.

Слика бр. 1: Шема на влијание на безбедносните фактори на квалитетот на живеење

⁵ Police Training in Europe:- Page 117- Google Books Result – <https://books.?isbn=3927983543> (2005)

Извор: <https://books.google.mk/books?isbn=3927983543>⁶

На слика бр.1, може да ја видиме шемата во која графички се прикажуваат вредностите и придобивките, кои се очекуваат како резултат од стратегијата на взаемност на полицијата со заедницата (граѓанинот) и резултатот кој се очекува од тие корелации.

Се смета дека еден од одлучувачките фактори, за подобрување на квалитетот на живеење на заедницата е начинот на кој полицијата контактира со граѓаните. Тој однос натаму е важен за воспоставување добра врска и градење на доверба на заедницата кон полицијата. Во таа смисла, нема сомнение дека доколку тие контакти се ретки и несоодветно моделирани, како последица ќе се појави чувството на лична несигурност на граѓанинот кон полицијата.

Во истражувањата кои се спроведувани меѓу граѓаните (во Холандија), целта била да се најде најдобриот начин на функционирање на полицијата во пракса. Како резултат на тие истражувања се развиени основните елементи на дејствување на полицијата кои целосно ја дефинираат работата на полицијата во заедницата:

- Мисијата на полицијата
- Мултиагенцискиот пристап
- Стручноста

⁶ <https://books.google.mk/books?isbn=3927983543>

- Партнерството со граѓаните
- Функционирањето на полицијата во општеството
- Решавањето на проблемите и следење на резултатите
- Соседството како работно место
- Полицискиот одговор
- Условите за работа⁷

Во демократските општества силата на полицијата е зависна и ограничена. Нејзината мисија е всушност настојувањето да се формира полиција како институција која во својата работа ќе биде зависна од потребите на заедницата. Во таа смисла, полицијата во таквите општества не е потполно самостојно и единствено одговорна за јавниот ред и мир. Од таквиот модел на работа на полицијата, ќе произлезе дека тука ќе се појават извесни ограничувања. Тоа може да се види само доколку полицијата е единствено одговорна, тогаш ќе мора да инструментализира повеќе сила при работата. Затоа, како краен резултат на таквата зависност на полицијата од заедницата се појавува толеранцијата. Ова не значи дека за специфични случаи на криминалитет, полицијата нема да употреби сила, но примената на сила ќе стои како последна при разрешувањето на некој конфликт и употребата на сила се смета дека е резултат на „нулта толеранција“.

Кога се говори за мултиагенцискиот пристап во работата на полицијата, се има предвид дека зависноста и ограниченоста на полицијата во нејзиното дејствување ја насочува кон задолжително партнерство. Ова може да го сметаме за прагматична причина во потрагата по релевантни партнери во функција на безбедноста на заедницата.

На пример, доколку во еден град постојат одредени безбедносни проблеми кои се однесуваат на категорија на млади луѓе, тогаш граѓаните во овој нов полициски пристап на работата на полицијата во заедницата, повеќе не може полицијата да ја сметаат одговорна за тие проблеми.

⁷ Police Training in Europe:- Page 117- Google Books Result – <https://books.?isbn=3927983543> (2005)

Од ова произлегува дека при решавањето на проблемите во заедницата покрај полицијата, мора да се вклучат и други субјекти на општествената заедница кои исто така ја презеле одговорноста за тие млади луѓе или се во други директни или индиректни релации со нивното однесивање. Тука се мисли пред сè на:

- Родителите (старателите)
- Училиштата
- Спортските клубови и навивачки организации
- Правните институции
- Центрите за социјална работа
- Разни здруженија и невладини организации формирани на ниво на општината и сл.

Секој од овие субјекти, во согласност на надлежностите и општествената улога, треба да креира проекти за работа во заедничката борба против криминалот. Тоа е принципот на мултиагенцискиот начин на решавање на безбедносните проблеми при што се постигнува неопходната соработка и идентификација на релацијата (види слика бр. 2) полиција-граѓанство-останати субјекти на заедницата.

Слика бр. 2: Полиција – граѓанство- останати субјекти во заедницата

ПОЛИЦИЈА - ГРАЃАНСТВО - ОСТАНАТИ СУБЈЕКТИ НА ЗАЕДНИЦАТА

На сликата бр. 2, е прикажано како останатите субјекти во една заедница значително придонесуваат за подигање на нивото на сигурност и добивање значителни резултати во сузбивање на криминалот од страна на полицијата.

За да се постигнат соодветни резултати во спроведувањето на стратегијата на полициското дејствување во заедницата, нужно е секој поединец да има образование и постојано стручно оспособување и усовршување. Ова се смета за незаобиколен предуслов во целта за да се постигнат соодветни резултати во извршувањето на полициската должност и особено заради развивање на креативни способности.

Во продолжение ќе ги приложиме примерите од искуствата на полицијата во Амстердам, преку осмислени и спроведени проекти.

Во првиот случај, родителите на децата од една локална заедница се согласиле да го поддржат пилот-проектот на полицијата, кој се однесувал на заштита на нивните деца. Така, родителите секоја вечер излегувале во прошетка да разговараат со младите во нивното соседство. Овој префинет метод на користење на родителите како партнери е со цел да се превенира криминалот и да се заштити јавниот ред и мир. Па така, тоа доведува до резултат во кој се намалил криминалитетот над децата.

Второ емпириско применување на оваа стратегија на полицијата е испраќањето на бомбастични пораки, во случаите на крадење на мобилни телефони. Пораките имале содржина во која пишувало дека мобилниот е украден, а во кои моменталниот корисник се замолува да го врати веднаш кај полицијата без притоа да сноси последици за дотогашното користење на украдениот телефон. Овој метод покажал дека значително се намалила кражбата на мобилни телефони.

Партнерството со граѓаните го толкуваме од апскет дека безбедноста не е неподелена, туку дека е заедничка за полицијата, граѓаните и останатите субјекти на општествената заедница. Заради тоа, во пристапот на работата на полицијата

во заедницата битно е остварувањето на ефикасниот однос помеѓу полицијата и граѓаните.

Тоа подразбира однос кој е нешто повеќе од односот кој произлегува од зафатеност на полицијата со проблемите на граѓаните, што е секако една од нејзините функции.

Во однос на функционирањето на полицијата во општеството, таа секогаш мора да функционира внатре во општествената мрежа, како дел од соодветниот општествен процес на кој е изложена општествената заедница. Полицијата мора да функционира во партнерство со останатите општествени субјекти со помош на разни организации и институции.

Колку и за развиената Европа, методот на работата на полицијата со заедницата, е релативно нов метод на работа на полицијата со заедницата (почетоците датираат од 80-те и 90-те години на 20-от век). Говори и фактот дека на пример во Холандија од 2002 година, датира нов систем на полициска обука, со утврдените девет горенаведени елементи неопходни за работа на полицијата во заедницата. Дел од нив разработивме погоре, додека елементите кои се дел од рамката на точките и потточките кои следуваат ќе ги разработуваме подолу.

Може да се заклучи дека работата на полицијата со заедницата е реалативно нова стратегија на полициското работење и се користи за проактивно реашавање на разновидните проблеми со кои се соочува полицијата во демократските општества.

Во тој контекст треба да се напомене дека предизвиците и за полицијата се старо-нови, но и сосема нови и во содржината и во формата на нивната појавност, имајќи предвид дека демократијата е условена од силни економии, револуционерен техничко-технолошки напредок, либерално форматирање на културолошките модели на живеење што сето заедно ја донесе ерата на динамични и непрекинати промени во сите сфери на живеење. Во овој контекст и криминогено предиспонираните лица (во субјективна или објективна смисла) .Исто така, иновативно и кротивно се адаптираат на сите промени во општеството,

и феноменот на криминалитет постојано и секогаш демне да ги нагризува општите и личните придобивки на развојот, материјалните и моралните добра.

1.4.Поставеност на полицијата во демократско општество

Придобивките од Античка Грција (филозофско-институционални) и практикувањето на првата демократија во јавната управа, римското право на Антички Рим и јудеохристијанските вредности како религиски или културолошки вредности, се основната матрица на денешната евроатланска демократија во која одбраната на основните нејзини вредности го вклучува и системот на безбедноста.⁸

Во тој многувековен историски период до денешните демократски општества, најголема пресвртница донесува 18-от и 19-от век, односно идеите и стојалиштата на европските филозофи и научници кои ја рационализирале дотогашната перцепција за човекот и светот (антропоцентризам), што биле претходница на големите општествено-политички промени после кои паднале теократско-монархистичките спреги на владеење. Автократските режими се урнати и создадени се правно-институционални препоставки за модерните демократии. „Со граѓанско-демократските револуции...на граѓанската класа ѝ е признат општиот легитимитет со кој се настојувало неограничената власт да се сведе во ограничени парламентарни рамки.”⁹

Демократските општества се општества на нови вредности каде централен субјект е граѓанинот, па во согласност со начелата и вредностите на плурализмот, во демократијата е неопходна и нова организација и поставеност на полицијата, како и нејзините услови за работа во извршувањето на исклучително значајни и сложени функции во внатрешната безбедност.

⁸ http://www.academia.edu/18881832/IMPACT_OF_POLITICS_IN_THE_EUROPEAN_CULTURAL_AREA

⁹ Ramo Maslesha (2008) „Policija i drushtvo”, Prishtina, Fakultet kriminalistickih nauka, str.23

Полицијата во новите општествени услови на демократските системи е постојано изложена на критика од јавноста, на пример при интервенции во јавни нереди кога мора да им се спротивстави на граѓаните.

Тоа имплицира и одредени безбедносни ризици при интервенцијата, па нужно се наметнува потребата од напуштање на рутинско извршување на службата и волунтаризам.

Тоа е патот кон степен на прилагодливост на новите општествени односи, флексибилен и еластичен пристап со оптимална дисциплина.

Ваквиот демократски концепт на полициската организација во примената на законот, мора да води сметка за одржувањето на високиот концепт за почитување на човековите права.

Од тоа произлегува дека процесот на организација на полицискиот систем мора да биде интегрален, особено доколку тргнеме од стојалиштето дека новата улога на полицијата во новото општество инсистира на научен пристап кон предизвиците, постојана модернизација и техничко усовршување, постојано учење и сл.

„Интегралноста на организацискиот процес кон новото устројство кое треба да служи како интрументариум во одржувањето на внатрешната безбедност, подразбира не само оперативна јасност и целина на назначениот полициски концепт, туку и верификација и обезбедување на сите неопходни предуслови за успешна операционализација и излегување од крутото централистичко пирамидално раководење.“¹⁰

¹⁰ Ramo Maslesha (2008) „Policija i drushtvo“, Prishtina, Fakultet kriminalistickih nauka, str.80

1.4.1. Улогата на полицијата во општеството и државата

Доколку во заедницата е добро и ефикасно функционирањето на деловите на општествената мрежа, безбедноста е поголема, нарушувањето на јавниот ред и мир е поретко, а граѓаните имаат висока доверба во работата на полицијата.

За да ги согледаме огромните разлики, но и големите сличности на криминалитетот со кој се справува полицијата во доменот на своите надлежности, потребен ни е историски аспект на зачетоците на модерната полиција.

Создавањето на полицијата како државен орган, во модерна смисла воопшто, па така на пример и „во Англија е резултат на повеќегодишни спротивставувања и напори на правно-политичкото историско рамниште.

Имено, сензибилитетот за потреба од колективна безбедност може да се следи уште од 1066 година кога војводата Вилијам од Нормандија ја окупирал Англија. Веднаш се пристапило кон организација на централизираните основи. Во таа смисла еден од првите акти бил одвојување на спроведувањето на законот и судството од судиите...Промените кои постапно се случувале во политичко-правната и економска сфера во правец на зацврстување на постојната доминација, резултирале со донесување на закон. Така во 1116 година е донесен познатиот Хенриев Законик (Leges Henrici).¹¹

Со овој закон децидно се утврдени прекршоците против круната. Во него посебно се назначени кривичните дела како што се : убиства, грабежи, намерни опожарувања, лажно ковање на пари и се сметани како злосторства против круната”.¹²

Овие форми на криминалитет, доколку ги споредиме денешните полициски статистики, се присутни и денес, односно постоеле пред зачетоците во создавањето на модерната полиција и како дел од девијантните предиспозиции на

¹¹ Ramo Maslesha (2008) „Policija i drushtvo”, Prishtina, Fakultet kriminalistickih nauka, str.20

¹² Ramo Maslesha (2008) „Policija i drushtvo”/skripta/Faultet kriminalistickih nauka, Prishtina, str.20

човекот ќе ги има секогаш, но во нашата проблемска рамка е битно дека се промениле општествено политичките устројства, во кои денес работи полицијата и секако, со каква методологија и сооднос со заедницата ќе се превенираат и разрешуваат.

Историјата ни покажува дека полицијата е една од најстарите служби во општеството, односно државата. Бидејќи таа е елементарен облик на општествена контрола може да се каже дека е постара и од државата.

Терминот „полиција“, низ историјата имал различни значења најмногу поради тоа што се менувала улогата и организацијата на полицијата во општествениот реалитет и трансформациите на државата. Така во 14 век во Франција, Германија и некои други држави, таа ја означува вкупната државна дејност, а потесно, посебно уредениот државен поредок.

Во европските држави, терминот влегува во поширока употреба во 18-от век, при што во апсолутистичките монархии со поразвиена државна организација, под тој термин се подразбирала целата внатрешна управа (сите управни ресори освен воениот и ресорот за надворешни работи) и внатрешните државни работи, освен војската и судството.

Со развојот на управните функции на буржуаските држави и диференцирањето на поголем број управни ресори, терминот полиција се толкува потесно, така што во 18-от и дел од 19-от век, опфаќа сè уште релативно широко подрачје на внатрешната управа, за на крајот од 19-от век, во функционална смисла да ги вклучува главно работите на одржување на јавниот ред и мир, како и сузбивање на криминалитетот.

Ова датира од времето на конечното раздвојување на полициската дејност од останатите ресори на внатрешната управа.¹³

¹³ Milosavljevic B. (1997) „ Nauka o policiji”, Beograd, Policijska akademija, str. 5

Улогата на полицијата во општеството и државата можеме поблиску да ја согледаме низ нејзините дефинирања и покрај тоа што ниту во 20-от век поимот на полицијата не бил еднозначно и доволно прецизно утврден.

Така, под полиција во едно енциклопедиско утврдување, се подразбира еден огранок на државната власт кој се грижи за одржување на јавниот поредок, личната и имотна безбедност, потоа за дејностите на таа власт и нејзините кадри, како и за зградата во која се наоѓа таа власт.¹⁴

Англиското толкување исто така, блиску ја одредува полицијата во општеството и државата утврдувајќи дека тоа се организирани цивилни сили за одржување на поредокот, превенција и откривање на криминалитетот и извршување на законот (law enforcement), потоа регулирање и контрола во заедницата, специјално во поглед на одржувањето на јавниот поредок, безбедноста, здравјето, моралот итн.¹⁵

1.4.2. Полицијата како државен орган

Во теоријата на државата и правото, општоприфатено е дека државата претставува дел од општеството, посебна општествена творба, а во потесна смисла под држава се подразбира државниот апарат како хиерархиска организација, која е составена од индивидуални и колективни носители на власта.

Државата ја сочинуваат нејзините три основни конститутивни елементи:

1. Постојано население
2. Територијата (геопростор) омеѓен со меѓународно признати граници
3. Суверената власт (политичкиот систем)

¹⁴ Milan Vujaklija (2003), leksikon stranih reci, Beograd, Prosveta, str.703

¹⁵ The Oxford Dictionary: A New English Dictionary on Historical Principles, Oxford: Clarendon Press, 1933, Vol.VII,p.p.1069/1070

Аристотел како основна цел на државната функционалност го утврдил остварувањето на безбедноста и благостостојбата на целото население.

Според него, колку и да е силна државата економски и воено, не може да оствари апсолутна благосостојба, но затоа може да спречи општа анархија во општеството. Така може да се спречат и сузбијат појавите на небезбедност и така државата може да придонесе за повисок степен на безбедност.

Државната власт врши и применува контрола, го насочува и регулира општеството. Основен инструмент на државата за вршење на нејзината контролна, насочувачка и регулаторна функција е апаратот на принуда или државата единствена има монопол на примена на физичка сила.¹⁶

Според ова поимање на државата и нејзината заштитна функција, безбедноста претставува една од нејзините основни функции.

Полицијата е извршен орган на државата за контрола и заштита на внатрешната безбедност. Нејзиниот развој во модерната држава е детерминиран од низа надворешни и внатрешните фактори.

Меѓу надворешните, најзначајни се:

- Системот на извршната власт кој ја регулира целокупната државна управа и војската
- Безбедносните прилики
- Безбедносните потреби
- Безбедносната политика
- Безбедносните цели
- Културолошките, стопанските, социјалните, политичките и др.

Во сите демократски општества, успешноста на полицијата како орган на државата се мери и вреднува низ состојбата на безбедноста во државата.

¹⁶ <https://www.scribd.com/.../Bezbednost-Kao-Funkcija-Drzave>

И покрај тоа што во тие системи, таа не ја сноси целосната одговорност, нејзиниот уставен и законски статус ја регулира како темелна потпора во системот на безбедноста на државата.¹⁷

Полицијата е орган на државата и во регулативните рамки и во демократските системи, но по силата на длабоката трансформација на општествениот систем, таа исто така се трансформира и треба да добие улога на јавен сервис за граѓаните.

Основни должности на полицијата се да го одржува јавниот ред и мир, да ги заштити основните права и слободи на поединецот, да го превенира и фиксира криминалот, да го намали стравот, да обезбеди помош и да ѝ служи на граѓаните.¹⁸

Како еден од органите на државата, полицијата е највидливиот дел од структурата на власта која ги извршува најочигледните, најдиректните и најгрубите задачи за да обезбеди благостојба на поединецот и заедницата.¹⁹

Темелното преобразување и профилирање како полиција на едно демократско општество, таа може да го стекнува доколку има видливи поместувања од пристапот на фокусирање на контрола, кон пристапот во кој се фокусира на пружање услуги (сервис) каде основната грижа на полицијата и натаму ќе остане сосредоточена на проактивната превенција на криминалитетот.²⁰

¹⁷ Milosavljevic B. (1997) „Nauka o policiji”, Beograd, Policijska akademija, str. 53-56

¹⁸ Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1949) cl.19, 20 Savet Evrope (1979) Deklaracija o policiji CSCE (1990) Pariska povelja, str.3, UN Operativna sluzba medjunarodne policije (1996) Komesarov vodici za demokratsko obavljanje poslova u Federaciji Bosne I Hercegovine, Sarajevo, Princip 5

¹⁹ Dejvid Bejli (2001) „ Demokratizacija na policije u inostranstvu“, Vashington, str.13, Dzeremi Trevis (1998) „Policija u tranziciji” Budimpeshta, , str.2

²⁰ Savet Evrope, Preporuka br.r(87) 19 o organizovanju prevencije kriminaliteta (1987)

1.5.Реактивно и проактивно работење на полицијата

Полицијата секогаш треба да тежнее кон ефикасно решавање на одредени проблеми на безбедноста. Таа во ниеден случај не се смета за ефикасна доклучу постојано или често безуспешно се спротивставува на едни исти проблеми во заедницата.

Низ постигнување на одредени резултати полицијата секогаш тежнее за нивно постојано поддржување во корист на заедницата.

Заедно со поддржувањето на резултатите како потпора на таа стратегија, се применува превентивно или проактивно дејствување на полицијата. За таа цел, полицијата го користи методот на CASTE.

Дефиницијата на овој концепт се базира на поимите кои ја одредуваат таквата стратегија на полициското дејствување и ги подразбира следните елементи:

- Концепција
- Анализа
- Стратегија
- Тактика
- Евалуација²¹

Работата на полицијата во заедницата тежнее кон проактивност и превенција. Ваквиот пристап е дел од една поврзана структура:

- Превенција
- Убедување
- Репресија

Сите три елементи се наоѓаат на исто рамниште, а анализата на одредена ситуација ќе покаже кои и какви мерки и дејствија треба да се преземат односно дали ќе бидат превентивни, убедувачки или репресивни.

²¹ <https://books.google.mk/books?isbn=3927983543> (2005) Taib Spahic

Не постојат такви, но треба да се напомене дека работата на полицијата во заедницата само во идеални услови може да биде насочена кон превентивна работа. Битно за ваквото превентивно делување е дека работата на полицијата е пожелно да се кординира и употребува во повеќето случаи.

Ова се заснова на препознавање на ситуацијата и чувството на припадност на одреден сектор/реон.

За да не мора да се делува дури на последиците (кривични дела, несреќи и тн.) во проактивната работа се врши превенција со цел да се намалат негативните појави, односно за да можат нивните причини за да се отстранат.

Превентивното менаџирање на проблемите и пронаоѓањето на долгорочни решенија често бара изработка на проекти и планови.

После препознавањето на проблемските полиња и нивните можни причини, полицијата најчесто не е во можност сама да изработи концептуални решенија и да ги одреди соодветните мерки, туку тоа треба да го направи со соработка и партнерство со државните институции, невладините организации, други институции или со граѓаните.

Втора глава

2. ПОЛИЦИЈАТА И ГРАЃАНИТЕ

2.1.Дефинирање на концептот соработка помеѓу полицијата и локалното население

Урбаните средини (помалите и поголемите градови) даваат многу економски и општествени екстерналии, како што се поголемите можности за вработување, општествени и културни погодности, образование и т.н. Сепак, напоредно со брзото ширење на урбанизацијата во развојните стратегии се појавува и предизвикот од пораст на помали и поголеми сиромашни квартали, што предизвикува и разни форми на криминалитет, но и поголем степен на криминалитет.

Не е новина дека одделни видови на криминалитет секогаш биле својствени и за сиромашните и за богатите општества, и покрај тоа што неговите појавни облици се менувале. Така, било утврдено дека криминалитет ретко се намалува, а неговото делување, влијаело деструктивно на економскиот, социјалниот, политичкиот и секој друг прогрес што ја наметнала потреба на секое организирано општество на различни начини да се спротивстави на овој и внатрешен, но и меѓународен проблем.²²

Кога говориме за соработката на полицијата и локалното население како метод на работа на полицијата, еден пример кој се однесува на современото живеење на човекот е особено податлив за набљудување.

Тоа е еден особено опасен облик на криминалитет, тероризмот, и тој особено во превентивен аспект може да има шанси за поголем степен на разрешување, доколку во решавањето на сите потенцијални опасности од него, ќе бидат и вклучени и граѓаните односно локалното население.

²² Krivokapic V.(2008) „Prevenzija kriminaliteta”, Beograd, Nade Desing, str.25

Основни принципи на кои треба да почива соработката на полицијата со локалната заедница и локалното население како дел од неа се:

- Пошироко полициско дејствување
- Намалување на бројот на бирократски механизми во полицијата
- Ориентација кон решавање на проблемите и превенција
- Преуредување на полициските приоритети и сл.
- Остварување соодветна комуникација со локалното население

Заради ефикасност на соработката на полицијата со локалното население потребно е да се работи на намалување на сите психолошки бариери, како и други бариери во комуникацијата.

Полицијата со својот пристап во таквите контакти и себепретставувањето како орган за заштита на безбедноста, треба да ги перцепира граѓаните како партнери односно на креативен начин да го прифати фактот дека локалното население е поупатено во криминалитетот што се случува во неговата средина.

2.2.Цели на концептот за соработка меѓу полицијата и граѓаните

Во согласност со концептот за соработка полицијата со граѓаните, полициската организација треба да претрпи нужни промени за да ја оствари својата мисија во професионален и етички поглед, согласно демократските начела, безбедносните предизвици на современото живеење и потребите на граѓаните и заедницата.

Може да издвоиме три базични цели кои произлегуваат од концептот на работа на полицијата во заедницата.

Тоа се:

- довербата
- чувството на безбедност

- безбедноста

Слика бр.3: Три главни цели и четири работни области за нивно постигнување во работата на полицијата во заедницата

Извор: Chutura Damir et al. (2010), Rad policije u zajednici Bosne I Hercegovine, Sarajevo, CPU Shvicarski ured za saradnju u BiH, str.15²³

²³ Chutura Damir et al. (2010), Rad policije u zajednici Bosne I Hercegovine, Sarajevo, CPU Shvicarski ured za saradnju u BiH, str.15

На сликата бр. 3, може да се види дека соработката меѓу полицијата и заедницата, би придонеле кон подигање на нивото на сигурноста и доверба кај граѓаните и сузбивање на пречките и предрасудите.

Треба да се истакне дека работата на полицијата во заедница не се состои само во давање на објективна безбедност, туку таа треба да биде насочена и кон јакнење од таквата сигурност кон различните чувства на безбедност за граѓаните односно на градење на доверба меѓу граѓаните и полицијата.

Искуствата од примената на ваквиот концепт, покажуваат дека кај граѓаните чувството на безбедност во прв ред зависи од тоа дали нивното најблиско, непосредно окружување ѝ м се чини уредно и безбедно.

Имено, граѓаните не добиваат чувство дека се безбедни само од статистичките извештаи кои безбедноста ја прикажуваат во нејзината објективна даденост, па сепак, видливата присутност на полицијата има посебно значење за нивното чувство за безбедност.

На пример во случајот на Босна и Херцеговина (една од новоформираните држави по распадот на СФРЈ), многу изразито може да се види настојувањето за да се постигнат целите од концептот на работа на полицијата во заедницата. Но, истовремено да се видат и специфичните околности кои во нејзиното искуство прават мошне значително сериозни предизвици за остварувањето на ваквиот концепт.

Босна и Херцеговина, се смета за единствена држава во светот според своето државно уредување кое има републички карактер, но која не функционира така, заради сложеното минато од етничкиот конфликт, односно заради натамошната нејзина конституција од многу политички единици на кои е поделена државата (ентитети и жупании/кантони). Во меморијата на граѓаните на оваа држава стојат многу цивилни жртви од етничкиот конфликт (Сребреница од српската агресија со 8 000 жртви) како најкрвава драма во поствоена Европа.²⁴

²⁴ www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=57580

Разбирливо е дека, во контекст на нашата проблемска рамка психосоцијалните структури на етнитетите и индивидуите (Бошњаци, Срби и Хрвати), во цивилното општество и функционирањето на државните институции вклучително и на полицијата се соочуваат со ниско ниво на доверба кон институциите, па и на полицијата.

Босна и Херцеговина е една од државите каде се имплементира концептот на работа на полицијата во заедницата.

Во следните примери ќе видиме колкава и каква може да биде разликата од објективната безбедност до субјективното чувство на безбедност.

Степенот на објективна безбедност се отсликува во статистичките податоци, во кои стои конкретната фактичка состојба која ја востановила полицијата. На пример во квартот X во Мостар, во 2009 –та година биле пријавени пет лица поради физичко насилство.

Степенот на субјективната безбедност или чувството за безбедност се изразува низ личните чувства на лицата, што е поврзано со безбедносната ситуација во нивното животно окружување. Тука, всушност станува збор за прашањето дали тие лица немаат, имаат малку, многу и или имаат многу страв од тоа да станат жртви на некое криминално дело или извесна несреќа.

На пример, според податоците од спроведената накета во Добојскиот квартал Y, многу лица чувствуваат страв, за својата безбедност во времето после 22.00 часот, доколку се вон својот дом, иако наспроти тоа според статистичките извешати се работи за натпросечно безбеден квартал.²⁵

²⁵ Chutura Damir et al. (2010), Rad policije u zajednici u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, CPU: Shvicarski ured za saradnju u BiH, str.1

2.3. Вредности на концептот полициско работење во заедницата

Современите промени во демократските општества и влијанијата кои го донесува криминалот, и другите форми на безбедносно загрозување претпоставуваат јакнење и унапредување на превенцијата низ партнерство со граѓаните и полицијата.

Во таков поширок развоен контекст на општеството е детерминиран и развојот на полициската дејност во заедницата што се базира на унапредување на превентивното полициско работење и афирмирање на улогата на заедницата заради подигнување на нивото на безбедност.

Концептот на работа на полицијата во заедница, всушност ја промовира идејата за што поголемо учество на заедницата и граѓаните во полициското дејствување како современ пристап за безбедноста на граѓаните, општеството и државата. Тоа пак подразбира подигнување на свеста, професионалната култура и работа на полицијата низ проактивно делување и манифестирање на интересирање за безбедноста во заедницата, како и респектирање на стојалиштата на граѓаните за безбедноста во нивната заедница.

Развојот на полицијата во заедницата е тежнение полицијата да оствари доследна заштита на достигнатото ниво на човечки и малцински права утврдени со закон, ратификувани со меѓународни договори и општоприфатени норми на меѓународното право, потоа почитување на културолошките и други легитимни различности и идентитети на поединците и општествените групи.

Тоа тежнение води кон повеќе позитивни последици односно треба да обезбеди одговорна и хумана примена на законот, да ги развива етичките вредности и позитивната култура на своите вработени, да ги почитува потребите на граѓаните и нивните барања и со нив да настојува низ договор да одлучува и дејствува.

Од ова заклучно може да ги издвоиме следните вредности на работата на полицијата во заедницата:

- Одговорно служење на граѓаните
- Рамноправен однос кон сите, со почитување на различностите на луѓето, на заедницата и нејзините потреби
- Вклучување на заедницата и кооперативност во решавањето на безбедносните предизвици
- Зголемување на остварувањето на безбедноста на граѓаните и заедницата²⁶

2.4.Партнерство помеѓу полицијата и граѓаните

Работата на полицијата која се базира на бирократскиот модел, што главно ја одликува хиерархиско уредување и авторитарниот начин на работа, е сосема спротивен на концептот на работа на полицијата во заедницата.

Работата на полицијата заснована на децентрализација и демократизација овозможува различни, многу често иновативни форми на соработка меѓу полицијата и граѓаните, што треба да резултира со поефикасно решавање на безбедносните проблеми на заедницата на одредена област или реон.

Тоа значи дека полицијата, која во својата работа се потпира на овој вид на блиска соработка со граѓаните, може да се прилагоди и да го унапреди својот начин на работа со нивните потреби низ преземање на сè што е во нејзина моќ за остварување на партнерска релација со граѓаните, како и да работи на подобрување на комуникацијата со граѓаните заради градење на партнерски однос.

За да се оствари партнерството меѓу полицијата и граѓаните, потребно е таквиот стремеж да биде видлив како на стратешко (полициското раководство и

²⁶ Sluzben glasnik RS, br.43/2013 – Strategija policije u zajednici

другите институции и служби), така и на оперативно и тактичко ниво. Во тој контекст, се практикува и курсот од областа на т.н. трансакциска анализа за да се подобрат способностите на полициските службеници во комуникацијата со партнерите.

Минувајќи и ваква обука низ трансакциската анализа, полициските службеници треба да ги согледаат нејзините три фундаментални идеи дека:

- секое човечко битие во основа има добрина
- сите луѓе имаат способност да размислуваат
- човекот може да влијае врз својот живот односно може да влијае и врз исходот од настаните

Трансакциската анализа е осмислена од американскиот психијатар Ерик Берне (Eric Berne 1910 – 1970), како теорија на човековата личност и меѓучовечките комуникации и како психоаналитична има за цел да ги развива личните и социјалните способности.

Партнерството со граѓаните во концептот на работа на полицијата во заедницата се инструментализира на начин на кој се подразбира полициска интервенција низ брза идентификација, анализа и решавање на проблемите.

Може да се каже дека препознавањето и решавањето на проблемите е сржта на работата на полицијата во овој концепт.

Преку партнерството на полицијата со граѓаните се цели кон:

- долгорочно решавање на проблемот
- намалување на зачестеноста на појавата на негативни настани
- давање совети на потенцијалните жртви
- елиминација на факторите кои предизвикуваат појави на криминалитет²⁷

²⁷ Chutura Damir et al. (2010) Rad policije u zajednici Bosni i Hercegovni. CPU: Shvicarski ured za saradnju u BiH, str.29,30,31

2.4.1. Придобивки од градење партнерство

Без развивање на партнерството меѓу полицијата и граѓаните, тешко може да се замисли ефикасна работа на полицијата во заедницата.

Полицијата е извршен орган на државата кој треба да ја штити и превенира внатрешната безбедност, а државата во демократските системи својот суверенитет го црпи од граѓанинот. Во таа смисла, овој сегмент на концептот, партнерството меѓу полицијата и граѓаните, станува насушен.

Низ функционалното партнерство на полицијата и граѓаните, се обезбедуваат достапно целите на полицијата, како и очекувањата на граѓаните.

Полицијата низ партнерството со граѓаните, може побрзо и пообјективно да помине во сите аспекти на безбедносното загрозување, заради превенирање на криминалот и другите опасности, па на тој начин може да се отстрани чувството на небезбедност кај граѓаните. Притоа, граѓаните може да го добијат едно од своите очекувања односно да знаат што полицијата работи.

Полицијата во партнерството со граѓаните директно може да ги едуцира како правилно да проценат извесна опасност и да го надминат чувството на страв.

Низ партнерството на полицијата и граѓаните се развива и јакне чувството на одговорност меѓу граѓаните, дури и тогаш кога се во прашање личната или имотната безбедност на други луѓе, а соодветната промоција на соработката меѓу граѓаните и полицијата значи охрабрување за граѓаните, за тие да ја известуваат полицијата на одговорен начин, во случај кога има кривично дело или било која друга опасност за безбедноста.

Значењето на потребата од сè подобро користење на потенцијалот на општествената заедница, може да се препознае на пример во рутинските дневни работи на полицијата. Имено, полицијата сама не може успешно да ги реши дури

ни предизвиците кои ги доживува како рутински работи, како што е пречекорувањето на работното време и нарушувањето на јавниот ред и мир во угостителските објекти.

Се разбира дека предуслов за успешно решавање на овие проблеми е активната соработка на полицијата и граѓаните (како побарувачи на интервенција и сведоци), инспекциските служби, надлежните во градовите, судиите за прекршоци и тн.

2.5.Активно граѓанско учество на граѓаните во превентивното полициско работење

Учеството на граѓаните во превентивните активности во зависност од карактеристиките и специфичностите на реонот или локалната заедница, може да биде разнообразно откако ќе се воспостават примарните комуникации и степен на доверба.

Така, нивното активно учество во превентивните активности може да го сведеме на:

- иницијација и активна волја за организирање на состаноци и менифестации во градовите за да се премостува недовербата и раздвоеноста меѓу различните општествени групи и култури
- активно предлагање на решенија за постојните или потенцијалните проблеми од областа на криминалитетот, јавниот ред и мир како и сообраќајот во одреден сектор или реон
- солидарна свест која ќе ја покаже граѓанската храброст во случаи на разни насилни настани кои ја нарушуваат и личната и колективната безбедност, односно сериозно и одговорно сфаќање дека граѓанската храброст значи и сведочење за полицијата за тоа што всушност се случило.

2.6.Значење на активното учество на граѓаните

Концептот за работа на полицијата во заедницата е сложен процес, особено во услови на помалку развиени региони и локални заедници кои во својот вкупен живот проектиран од општеството кое е во трансформација, треба да се потпре на едукација и развиен степен на личната и колективната свест.

Степенот на комплексност станува повисок во оние транзициски општества каде повеќе од половина век и општеството и државата функционирале во еднопартиски систем (комунистичките системи) во мултиетнички, мултирелигиозни и мултикултуролошки заедници, федерации и сојузи. Како што покажува историјата обично мнозинските нации играле супериорна улога преку институциите на системот, вклучително и полицијата. Таков е примерот со некогашниот Советски сојуз, и доминацијата на најбројната руска нација или бившата СФРЈ, каде најбројна била српската нација.

Процесот на инклузивност во реалниот живот на безбедносната проблематика низ новиот концепт (во услови на демократско општество и еднаквост на граѓаните по било која основа), бара соодветна методолошка и етичка посветеност. Во новиот концепт на работа на полицијата во заедницата, еден наспроти друг стојат полицијата и заедницата сегментирана во граѓаните и другите институции, организации, здруженија и т.н.

Во тој контекст, значењето на активното учество на граѓаните во партнерството со полицијата во овој безбедносен концепт има примарно значење, зашто степенот, креативноста, волјата и одговорноста на граѓаните во истиот се всушност првите индикатори, колку концептот е оживотворен во одредена локална заедница.

Како погоре утврдивме, безбедноста во локалната заедница е процес каде клучните институции и организации на еден град или општина, воспоставуваат релации на партнерство едни со други и со граѓаните со цел да се постигне побезбедна средина за животот и работата на тамошните жители.

Постојаното и успешно унапредување на активноста на граѓаните во концептот, со голема веројатност ќе влијае на нивната зголемена самодоверба како фактори за подобрување на колективната безбедност, личното чувство на безбедност што понатаму ќе резултира во зголемен степен на нивната доверба кон полицијата.

Значи, искористувањето на потенцијалот на општествената заедница, помошта од граѓаните-поединци, помошта од граѓаните организирани во одредени здруженија, понатаму бројните јавни и државни служби и установи во полицикиот концепт за работа во заедница треба да стане правило, а не исклучок. Поттикнувањето на ваквиот процес на активност на граѓаните, може значајно да ја унапреди успешноста на полициската работа во сузбивањето на криминалитетот, зашто разрешувањето на кривичните дела од непознати сторители се повеќе од 90%⁰ и тоа зависи од соработката со граѓаните.

Тоа пак, во крајниот резултат би значело намалување на „темните бројки“, на криминалитет како непосредно поврзано со степенот на доверба и соработка на граѓаните со полицијата.²⁸

²⁸ Butorac Ksenija, Solomun Davor (2013), Pregledni znanstveni clanak „Utemeljenost suvremene policiske znanosti njen doprinos policijskoj praksi“, Zagreb, Visoka policijska škola MUP-a Republike Hrvatske

Трета глава

3.ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ДОВЕРБА ПОМЕЃУ ПОЛИЦИЈАТА И ГРАЃАНИТЕ

За да се создаде полиција која е оспособена да функционира успешно како полиција која работи во заедницата, потребен е стратешки процес на промени низ кој треба таа да:

- Стане деполитизирана
- Демилитаризирана
- Професионална
- Ефективна
- Економична

Како крајна цел на тој процес е трансформацијата од традиционалниот полициски модел на дејствување, да се физиомира полиција за работа во заедницата со изградба на организациски модел релевантен за западноевропските стандарди.

За остварување на таквата цел, не се доволни само промените во полицијата туку и во целата општествена заедница, па повикувајќи се на проценките од земји кои имале искуство со воведувањето на ваквиот концепт, односно имплементација на процесот на полицијата во заедницата се смета дека еден оптимален временски период за планирање и спроведување изнесува повеќе години (најмалку пет години).

Под притисок на демократската јавност и како одговор на барањата на граѓаните кон политичките структури и структурите на државната управа во демократските општества, се појавува моделот на дејствување на полицијата во заедницата познат како Community Policing во англиското говорно подрачје, и како Bürgernahe Polizeivo германското.

Истиот, во текот на 80-те и 90-те години на 20-от век е успешно имплементиран во Велика Британија, Германија и други европски земји, но и во САД, Австралија и Канада, што говори дека полициската работа и концептот низ кој таа ги остварува основните функции не е одвоен или поточно е неразделен од општествено-политичкиот систем и општиот развој на земјата каде се применува.²⁹

Искуствата од развиените демократии и економии доаѓаат и како препорака дека тоа е модел на полициска работа кој се препорачува и за транзициските земји (сите земји на Балканот освен Грција), но со внимание кое треба да се има кон разликите и специфичностите на секоја од нив одделно.

Главна карактеристика на полицијата во демократските системи е полициското работење во согласност со граѓаните, но со оглед на тоа што полицијата не може да се знае дали секогаш ќе ја има таа согласност и во кој степен. Од тие причини полицијата мора постојано да работи на тоа како да ја добие поддршката од јавноста.

За да се стекне тоа, неопходно е да се обезбеди јавен увид во полициската работа и негување на комуникацијата и меѓусебното разбирање меѓу полицијата и јавноста. Без таквата согласност, полицијата би била принудена да ги наметнува своите услуги наместо да одговори на потребите на општеството.³⁰

Меѓу мерките низ кои треба да се оствари јавност во работата на полицијата се:

- Извештаи за криминалот и справувањето со него
- Воспоставување на механизми со кои граѓаните бараат услуги од полицијата
- Создавање на форум за отворена дискусија за криминалот и безбедноста
- Воведување на принципите на работа на полицијата во заедницата³¹

²⁹ Evropska platforma za policiju i ljudska prava, Nevladine organizacije i policija, str.9

³⁰ Savet Evrope, Evropski kodeks policijske etike, str. 61

³¹ Brus, David/ Neild Rachel, The Police that We Want. A Handbook for Oversight of Police in South Africa (Centre for the Study of Violence and Reconciliation, Johannesburg (2005), str.27, http://www.justiceinitiative.org/db/resource2?res_id=102519

3.1. Придобивки од зајакната доверба помеѓу полицијата и граѓаните

Една од најголемите придобивки на концептот за работа на полицијата во заедницата е можноста за микроперцепцијата на повеќето сегменти и граѓани кои се дел од секојдневието на одреден реон, кварт, но и формализираната можност за пристапност до униформираните полицаец/ајка од секој граѓанин до нив.

Врските и контактите кои се реално остварени меѓу полицијата и граѓаните од една страна, за полицијата создаваат конкретна и пореална слика за луѓето, нивните социјално-културолошки-карактерни идентитети, за фокусирањето на ранливи социјални јадра, граѓани или групи каде може да се превенира евентуален прекршок или кривично однесување и сл.

Од друга страна, иницирањето и остварувањето на партнерство меѓу полицијата и граѓаните ја разбива традиционалната и долгосоздавана перцепција, за еден тип на непристапен и репресивен полицаец, што особено е карактеристично за транзициските општества, кои само пред триесетина години живееле во полувековен авторитарен комунистички режим каде полицијата (тогашна милиција) била извршен орган на комунистичките власти.

Трансформираните општества на парламентарната демократија од своите фундаметално регулирани вредности, ја црпи и овозможува граѓанската позиција како релевантна и одговорна за почитување на истите, вклучително и на внатрешната безбедност.

Квалитетно развиваното партнерство меѓу полицијата и граѓаните го подигнува нивото на превентивна моќ за безбедносна заштита, но ја подигнува и ефикасноста и ефективноста по постнарушувања на безбедноста во одредена заедница.

„Низ партнерскиот однос со граѓаните полицајците ја стекнуваат нивната доверба. На тој начин ги мотивираат граѓаните да партиципираат и да ѝ помогнат на полицијата во решавањето на сè она на што полицајците се ангажирани.

Од друга страна, граѓаните се чувствуваат безбедни кога знаат со кого комуницираат, знаат на кого може да се потпрат, имаат личен, директен однос со полицаецот”.³²

3.2.Улога на локалната самоуправа и локалниот совет за превенција

Локалните самоуправи се моделирани да бидат големи мултиуслужни сервиси на граѓаните, кои живеат и работат на нивната територија и се компатибилна организациска конституција за функционирање на концептот на работа на полицијата во заедницата.

Локалниот совет за безбедност се основа во локалната заедница каде установите и општествените групи како и претставниците на клучните органи на општината или градот, се договаараат како заеднички да делуваат за животот на своите граѓани да го направат побезбедно место за живеење и работење.

Така, локалниот совет за безбедност има улога:

- Да ги идентификува проблемите на членовите на заедницата, особено најранливите, по прашањата на безбедноста, чувството на сигурност и други проблеми поврзани со квалитетот на животот таму
- Да развива проекти во соработка со други општински организации и граѓаните, кои одговараат на овие проблеми
- Да ги спроведува и врши мониторинг врз овие проекти
- Да го промовира значењето на безбедноста во заедницата и превентивните активности

³²www.atlantskainicijativa.org/bos/index.php/newsletters/1057-veoma-je-bitno-izgraditei-imid-policaјca-u-zajednici.html

- Да ја запознава јавноста со улогата и делувањето на локалниот совет за безбедност

Советите за безбедност треба во согласност со специфичностите на локалната заедница да имаат соодветен состав кој ќе придонесе во сè опфатно и ефикасно препознавање и одредување на приоритетите, како и за решавање на безбедносните проблеми.

Во неговиот постојан состав треба да бидат вклучени претставниците на локалната самоуправа како градоначалникот, претседателот на советот на општината, службите на локалната самоуправа и т.н.

Понатаму во составот на советот за безбедност треба да бидат вклучени и претставници на полицијата, како началникот на општинскиот сектор за внатрешни работи, началникот на полициската станица/командирот или други раководители), претставници на правосудните органи (судии и јавни обвинители), претставници на центарот за социјална работа, на образовни институции, претставници на здравствени установи, од секторот на приватниот бизнис, јавните медиуми, верските организации, претставници на етничките или верски малцинства и невладиниот сектор.

Во рамките на овој совет можно е според потребите и специфичностите на локалната заедница да се формираат меѓуресорсни групи за одделни безбедносни проблеми, а нивните членови би биле стручњаци од релеватни области кои поседуваат соодветни знаења и вештини за осмислување и спроведување на конкретни проекти.

Советотот за безбедност може да биде ефикасен доколку неговите членови сериозно, посветено и одговорно го приложуваат своето знаење и активност и доколку:

- Партнерите ги дефинираат целите на своето партнерство, улогите и одговорностите
- Формите на партнерство
- Потенцијалите на секој партнер одделно

- Начелата на заедничката работа
- Ресурсите кои ќе бидат користени
- Предностите
- Очекувањата
- Можните препреки и ризици и т.н.³³

3.3.Значење на поддршката од граѓаните во делувањето на полицијата

Успешната работа на полицијата се заснова на изградба на блиски и взаемно корисни врски помеѓу нејзините припадници и заедницата.

За да развива партнерство со граѓаните, полицијата мора:

- да ги развива и унапредува односите со заедницата
- да ја вклучува заедницата со цел да се изградат подобри методи на контрола и превенција на криминалот и други девијантни појави
- да ги здружи своите ресурси со ресурсите на заедницата заради препознавање и решавање на оние проблеми кои предизвикуваат најголема загриженост и несигурност кај граѓаните

Ваквите настојувања за создавање што подобро партнерство со граѓаните ќе се манифестираат преку воспоставување и развивање доверба, нејзино зацврстување што повратно за полицијата дава поголема сигурност дека наспроти неа стои сериозен и одговорен партнер.³⁴

Севкупно, значењето на поддршката кое го добива полицијата низ партнерство со граѓаните ќе го сведеме низ деветте принципи на Роберт Пил, на чија

³³ www.mup.rs/wps/portal/se/baner-sadrzaj/policija%20u%20zajednici/

³⁴ www.msb.gov.ba/documenti/strateski/

иницијатива во Англија (1829 г.) се донесува првиот закон за работа на полицијата во демократско уредување.

Тоа се:

1. Превенцијата или да се спречи криминалот и нередите е подобро отколку да треба да се користи воена сила и строго казнување
2. Одобрување на јавноста или да се препозание силата на полицијата зависи и од јавното одобрување на нејзиното егзистирање, дејствување и однесување, односно да се стекне довербата на јавноста
3. Непристрасна служба или да се понудат полициските услуги на сите , без оглед на богатството и социјалниот статус, подготвени за жртвување заради заштита и зачувување на животи
4. Неопходна разумна употреба на сила или силата да се инструментализира само кога тоа е нужно (во случај кога наговарањата, советите или предупредувањето се покажуваат како недоволни), а притоа употребата на неопходна физичка сила да биде од најнизок степен
5. Физичката сила или подобрата соработка со јавноста ја намалува потребата од употреба на физичка сила
6. Полицијата и јавноста или практикувањето на постојано одржување на односите со јавноста така што изреката „полицијата е јавност и јавноста е полиција” ,да се спроведе во дело. Полицајците се само платени членови на општеството кои водат грижа за граѓаните во интерес на заедницата, нејзината добробит и опстанок
7. Функцијата на полицијата или да се сфати дека функцијата на полицијата е да приведува, а не да суди и да ги казнува сторителите, зашто тоа не е задача на полицијата туку на правосудството
8. Ефикасност на полцијата е да се знае дека индикатор за ефикасноста на полицијата е отсуство на криминал и неред, а не видлива акција на

полицијата додека се соочува со одреден криминал и нереди како последици³⁵

3.4. Начини на зајакнување на довербата

Во концептот на работа на полицијата со заедницата методите и начините за остварувањето на партнерството е всушност имплементација на концептот, и се разбира дека во таа фаза може да се очекуваат добри или лоши резултати кои ќе индицираат колку концептот е жив.

Позната е во таа смисла активноста „од врата до врата“ ,односно воспоставувањето на контакти со граѓаните исклучиво според принципот на доброволност кога со граѓаните се рализираат разговори со потполно почитување на нивната приватност и човековите права, во согласност со регулациите за заштита на личните податоци на граѓаните.

Практикувањето на ваква методологија овозможува граѓаните непосредно да ги запознаат полициските службеници во нивната локална заедница , слободно да го изразат своето мислење за состојбата со безбедноста, нивното чувство за безбедноста и работата на полицијата, додека на полициските службеници ѝ м дава можност да ги запознаат безбедносните проблеми. Исто така граѓаните добиваат совети за безбедносната заштита, се поттикнува нивното учество во програмите за превенција и присуство на состаноците со полицијата на ниво на локалната заедница.

Полицијата врши обработка и користење на собраните податоци во активностите „од врата на врата“ , заради подобрување на безбедносната состојба во локалната заедница и чувство на сигурност кај граѓаните,

³⁵ Damir Chutura i saradnici (2010), Rad policije u zajednici, Sarajevo, CPU: Shvicarski ured za saradnju u BiH, str.18-19

унапредување на работата на полицијата и односот со граѓаните заради спречување на сите видови злоупотреба од страна на полицијата.³⁶

3.4.1.Отчетност и транспарентност на полицијата кон граѓаните

Најефикасен, но и најефективен начин на остварување на потребите на јавниот ред е информирањето на јавноста низ јавните медиуми.

Секако притоа треба да се утврдат правила кои ќе одредат каква селекција на информации, ќе се прави заради специфичноста на полициската работа и предметите/настаните за кои треба да биде информирана јавноста. Исто така треба да се доставуваат информации кои ќе ја поттикнат довербата на јавноста во работата на полицијата, да придонесат во чувството на безбедност, но и општи информации кои ќе ги информираат граѓаните за задачите и начинот на кој полицијата истите ги обработува.

Како погоре рековме, во селекцијата треба да се внимава како транспарентноста да не ја загрози полициската истрага и доверливите информации, кои се релевантни за одржување на јавната безбедност, како и почитувањето на пресумпција на невиност.

Соработката со јавните медиуми поставена на соодветна основа која ќе обезбеди транспарентност и доверба во информациите, односно полицијата треба да биде поставена на правила кои го регулираат контактот со претставниците на јавните медиуми и јасно да ја дефинираат улогата на полицискиот претставник за јавност (портпарол) низ обука за контакт и работа со јавните медиуми.

Отчетноста и јавноста на својата работа полицијата може да ја остварува и низ создавање на форуми за јавни дискусии. Така покрај еднонаочните

³⁶ www.mup.gov.rs

инструменти за комуникација преку кои се пренесуваат во горенаведените споменати информации. Од посебно значење, се интерактивните програми кои овозможуваат доближување на полицијата и нејзината работа до заедницата.

Тоа се формалните и неформалните форуми за отворени дискусии помеѓу полицијата и претставниците на разни нивоа на заедницата, што е особено битно за запознавање со ставовите на јавноста, но и за поттикнување на размена на ставовите и соработката меѓу полицијата и заедницата.

Идејата за создавање на вакви форуми за отворени дискусии потекнува од концептот за работа на полицијата во локалната заедница што има цел да се зацврсти соработката меѓу полицијата и граѓаните, во идентификување и решавање на проблемите на граѓаните на пример во врска со криминалот, општествени немири и целокупниот квалитет на животот во заедницата.³⁷

Се смета дека ваквите форуми на полицијата и заедницата ќе бидат најефикасни доколку полицијата биде транспарентна и отчетна со локалното население. Неефикасноста на ваквите форуми ќе доведе до фрустрации и загуби на тешко спечалената доверба кај сите страни.

Треба да се напомене не постои универзална формула за работа на полицијата во локалната заедница. Заради тоа, секоја програма за работата на полицијата во локалната заедница мора да биде формулирана и имплементирана така што ќе се земаат предвид политичката и културната ситуација во заедницата.

³⁷ Centar za kontrolu lakog naoruzanja u jugoistocnoj i istocnoj Evropi (SEESAC), Filozofija I principi rada policije u lokalnoj zajednici (2006), Beograd

3.4.2.Јавна дистрибуција на извештаи

Извештаите кои содржат информации за јавноста се значајни во остварувањето на транспарантноста на работата на полицијата. Во нив меѓудругото се вклучуваат:

- Статистички обработени податоци за криминалот
- Стапката на решавање на кривични дела
- Информации за јавната безбедност
- Извештаи за кршење на човечките права по етничка, верска, трудова, родова и други основи
- Извештаи за корупција внатре во полициските структури
- Други извештаи во врска со јавниот надзор за работата на полицијата

Ваквите извештаи треба на адекватен начин да ги опишуваат полициските активности, состојбата на безбедноста, но и тоа како јавноста ја оценува безбедноста.

Овие извештаи исто така овозможуваат јавна проценка на работата на полицијата низ оценка на отстапување од резултатите, и активностите на полицијата од законот и процедурите, како и економичност на овие активности.

Четврта глава

4.ИСТРАЖУВАЊА

4.1.Анализа на резултатите добиени од прашалникот за нивото на довербата на граѓаните во полицијата

Со цел да добиеме показатели за тоа како граѓаните ја перецепираат полицијата, колкава е нивната доверба во полицијата, колку се чувствуваат безбедно, дали се мотивирани да бидат активни во соработката со полицијата околу разни безбедносни прашања и слично, во јули-август 2018 година, спроведовме анонимна анкета во Општина Тетово.

Анкетниот прашалник сочинет од седум анкетни прашања беше спроведен на 50 испитаници и тоа по случаен избор.

И покрај тоа што бројот на испитаниците е мал за одговорите да ни дадат доволно репрезентативни показатели за перецепцијата на граѓаните кон полицијата и довербата во неа, сепак сметавме дека ќе послужат како иницијална насока за анализа и валоризација на проблематиката која е предмет на истражувањето во овој труд.

Во поглед на демографската структура на испитаниците, учество земале:

• 26 од женски пол	52%
• 24 од машки пол	48%
• 18 на возраст до 30 години	36%
• 15 на возраст до 40 години	30%
• 10 над 50 години	20%
• 7 до 20 години	14%
• 28 Македонци	56%
• 14 Албанци	28%

- 3 Роми 6%
- 2 Бошњаци 4%
- 2 Турци 4%
- 1 Србин 2%

График бр.1: родова структура на испитаниците

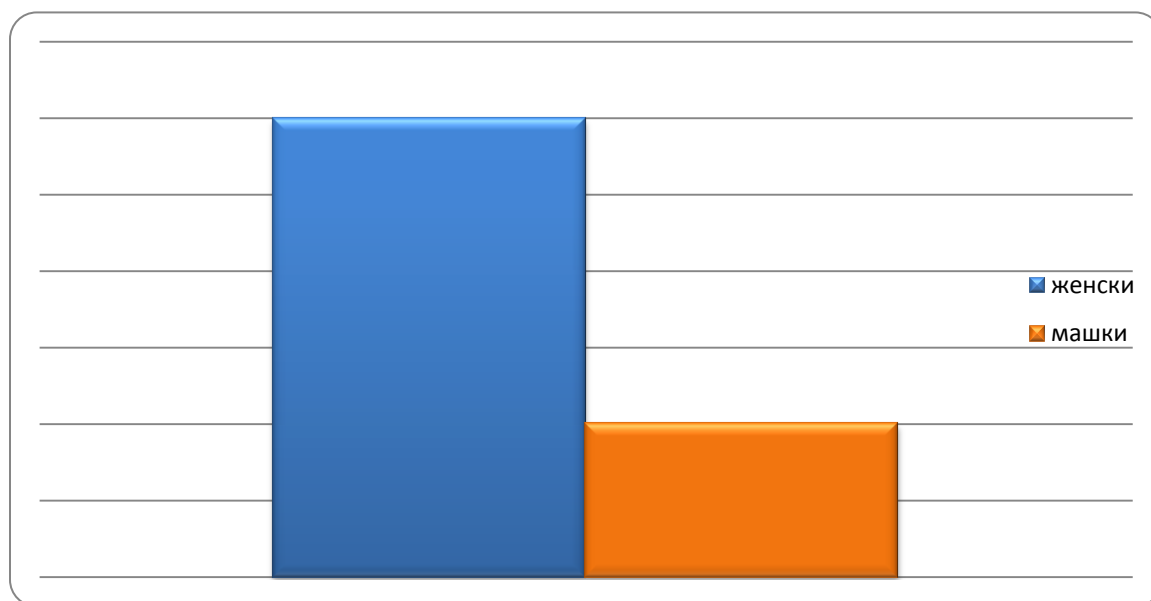

График бр. 2: Старосна структура на испитаниците

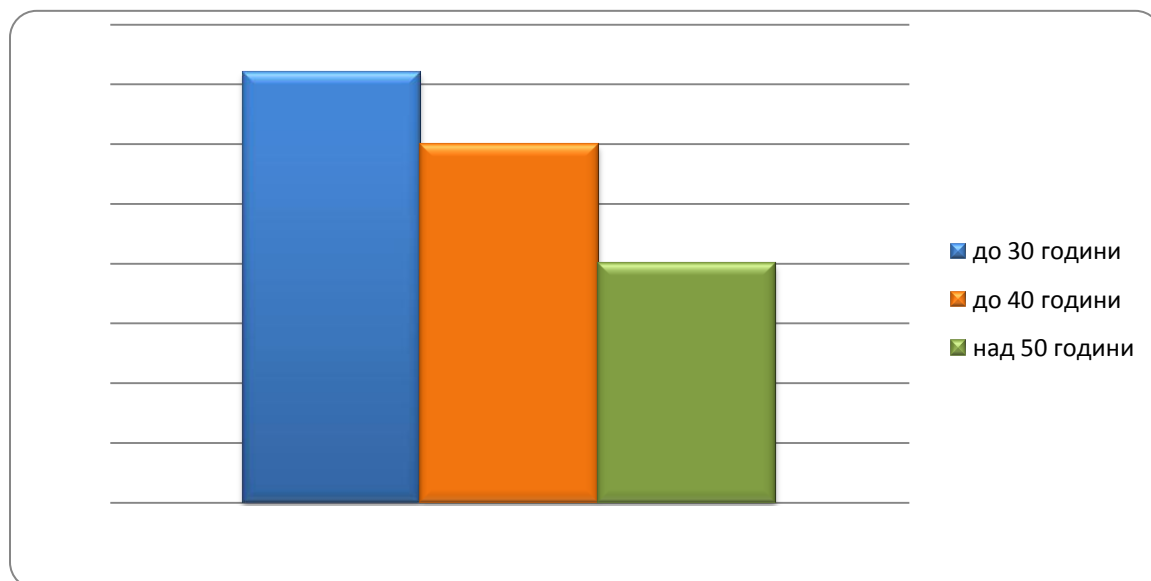
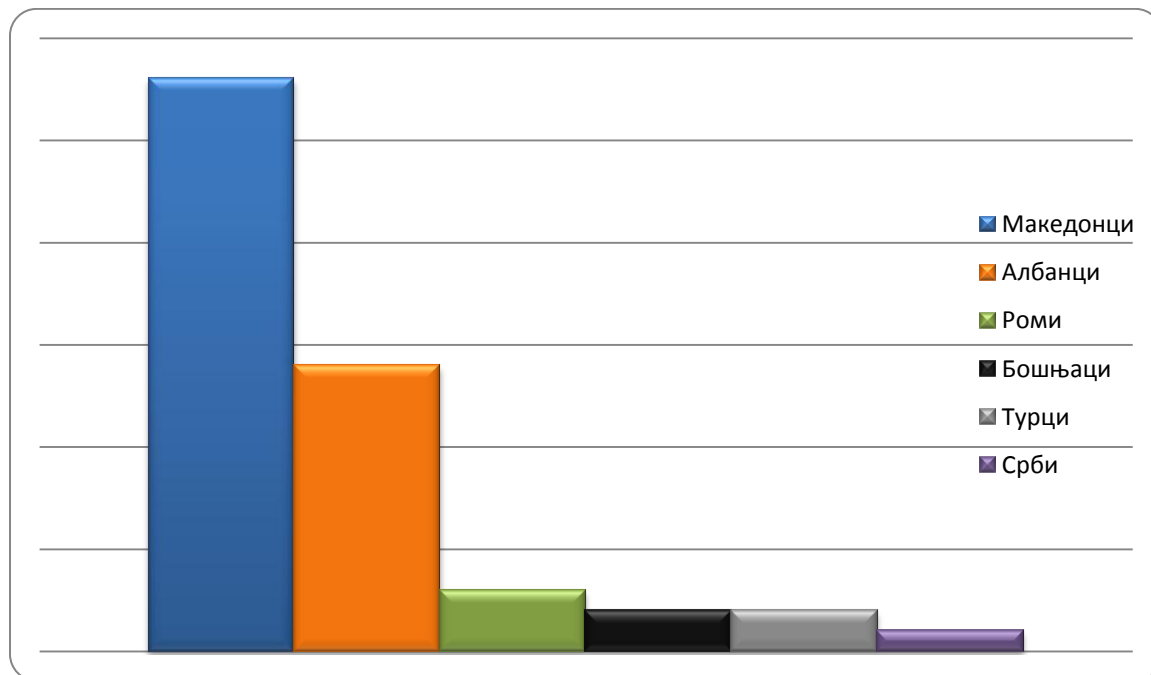

График бр. 3: Етничка структура на испитаниците

На првото пршање „ како би го опишале просечниот тип на полицаец во Министерството за внатрешни работи на Република, Македонија кој е во директен контакт со граѓаните”, беа понудени четири алтернативни одговори од кои испитаниците заокружиле дека за нив просечниот тип на полицаец е:

а. Храбар	- 7 14%
б. Корумпиран	- 7 14%
г. Суров и непристрасен	- 5 10%,
д. Професионален и комуникативен	- 31 62%

График бр.4

Од одговорите на ова прашање може лесно да се забележи, дека целта беше да дознаеме како „во очите“ на анкетираните граѓани изгледа еден просечен тип на полицаец во униформа, односно кои се доминантните карактеристики преку кои тие го препознаваат него.

Според добиените резултати, повеќе од половина од испитаниците (62%), имаат мислење дека тој е професионален и комуникативен, што во контекст на нашата проблемска рамка е основно одредување на полицијата која треба да ужива доверба на професионална одговорност, но и комуникативност што пак е приоритетна за работа на полицијата во заедницата.

Од друга страна, секако може да заклучиме дека дел од испитаниците (14%) полицаецот го гледаат како корумпиран, а исто толку пак за највисока негова карактеристика ја сметаат „храброста“ ,што во нивната перцепција е позитивно обележје и секако не се спротивставува на мнозинското мислење дека

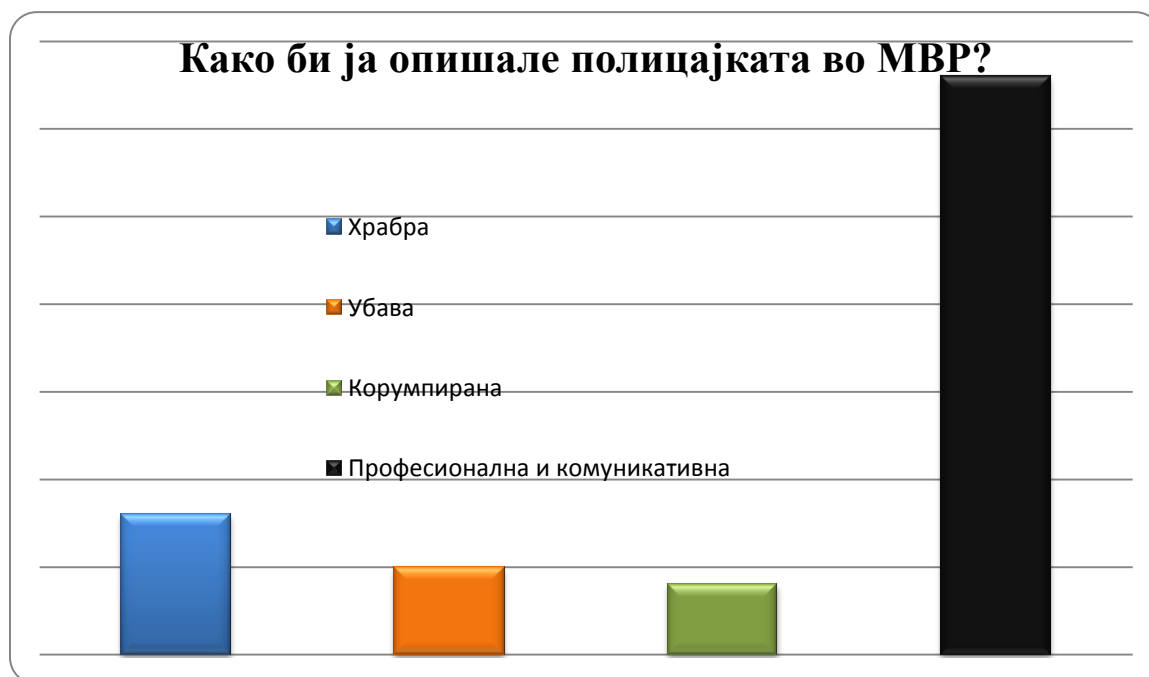
за нив просечниот тип на полицаец е „професионален и комуникативен”. Напротив може да се смета дека испитаниците кои како главна карактеристика на просечниот македонски полицаец ја гледаат храброста, значи ја разбираат и деликатноста на полициската професија, односно високиот ризик кој го презеле тогаш кога ја избрале оваа професија.

На свој начин специфично толкување бара третиот алтернативен одговор, од првото анкетно прашање при што 10%, од испитаниците се изјасниле дека за нив просечниот тип на полицаец во МВР е „суров и непристрасен”. На извесен начин овој одговор може да го сметаме и за контрадикторен, зашто од една страна нуди суровост како начин на справување со криминалците, но од друга страна и непристрасност што како карактеристика е комплементарна на професионален и високо одговорен полицаец. И покрај тоа што бруталноста во полициското постапување, со сторителите на криминал е усвоена како последна во одделни ситуации на криминал во демократските устројства, оваа перцепција на испитаниците заедно со непристрасното постапување може да ја вреднуваме и како позитивен став кон полицијата, односно доверба дека го применува законот еднакво кон сите со извршна решителност да се справи со криминалот.

На второто прашање „ како би ја опишале полицајката во МВР”, на понудените четири алтернативни одговори, ги добивме следните резултати:

а. Храбра	8	16%
б. Убава	5	10%
в. Корумпирана	4	8%
г. Професионална и комуникативна	33	66%

График бр.5

Доколку го споредиме првото и второто прашање, односно алтернативните одговори кои ѝ м ги понудивме на испитаниците, ќе видиме дека тие се идентични, освен одговорот под „б“. Овие резултати ќе ги анализираме од родов аспект и во таа смисла оние (10%), кои за главна карактеристика на полицајката во МВР, ја избрале нејзината убавина (се мисли на физички изглед) се дел од традиционалната перцепција дека вредноста на една жена (во нашиот проблемски контекст жена – полицајка) главно ја одредува нејзиниот убав/грд физички изглед. Ваквата перцепција е сексистичка, односно дискриминирачка кон женскиот пол, а најбитно, за проблемскиот контекст на овој труд, е бескорисна во утврдувањето на довербата и останатите релации на граѓаните и полицијата, односно кога е во прашање ефикасноста за превенирање и идентификување на криминалот во заедницата.

Се разбира дека таа нејзина карактеристика не мора да ја исклучува нејзината професионална и етичка вредност, но во контекст на традиционалното (конзервативно) културолошко набљудување на припадничките на женскиот пол (како во христијанската, така и во муслиманската заедница во Тетово) изборот на овој одговор може да го толкуваме како површност во граѓанската перцепција за жената- полицајка. Конкретно, убавината на една полицајка во МВР не е квалификаторна за нејзината професионалност и контактибилност во работата на полицијата во заедницата.

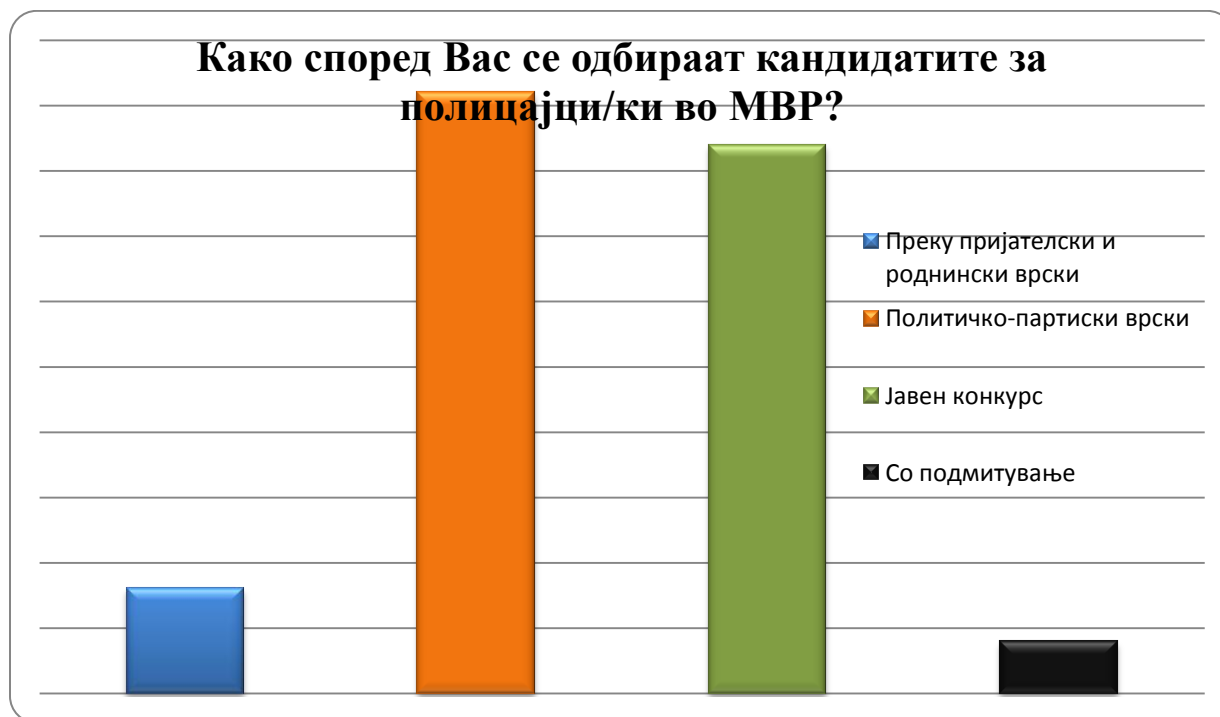
Сепак, наспроти тоа стојат показателите од добиените резултати во трите останати алтернативни одговори кои се формулирани идентично, како и во првото прашање и од кои е очигледен извесен повисок степен на позитивна перцепција за жената – полицајка од онаа за мажите-полицајци.

Така, споредено со резултатите од првото прашање, испитаниците за жената –полицајка, во сите останати одговори манифестираат подобро мислење за неа или со 2% повеќе од мажите-полицајци (16%) ја сметаат за похрабра, со 4% повеќе ја сметаат за попрофесионална и комуникативна (66%) и со 6% помалку од мажите-полицајци (8%) ја сметаат за корумпирана.

На третото прашање „Како според Вас се одбираат кандидатите за полицајци/ки во МВР“, на понудените четири алтернативни одговори ги добивме следните резултати:

а. Преку пријателски и роднински врски	4	8%
б. Политичко-партски врски	23	46%
в. Јавен конкурс	21	42%
г. Со подмитување	2	4%

График бр.6

Ова прашање во истражувачката анкета имаше цел да ги сублимира ставовите на испитаниците, за начинот на кој се селектираат и регрутираат полицајците во МВР, што исто така го означува степенот на доверба кон полицијата.

Во сите три алтернативни одговори, и покрај нивната различна формулација, под „а“, „б“ и „г“, суштински фигурира перцепција за коруптивност во критериумот и начинот на кој се вработуваат полицајците во МВР.

Имено, таа не е присутна и пресудна само во одговорот кој конкретно го содржи подмитувањето, за што 4% од испитаниците сметаат дека е начин на кој може да се стане полицаец. Погледнато подлабоко, коруптивен е и начинот да се стане полицаец и преку политичко –партиски врски (46%), како и преку пријателско-роднински врски (8%).

Сепак, треба да се обрне внимание и на одговорот дека полицаец во МВР ,се станува преку јавен конкурс кој го заокружиле 42% од испитаниците, но според нашето мислење, тој не го одразува позитивниот став, туку дека е на некој начин автоматски одговор кој се однесува само на формално-правниот начин на кој се станува полицаец во МВР. Тоа пак, значи дека во конечното заклучување и вреднување на добиените индикатори, може да го ставиме под знак на прашалник дали навистина толку висок процент од испитаниците, веруваат дека јавниот конкурс за прием на кандидати за полицајци, останува постапка заштитена од било каков вид на коруптивност содржан во останатите три алтернативни одговори на истото прашање.

На четвртото прашање „на кого најмногу му служи полицијата во Република Македонија”, на понудените четири алтернативни одговори, ги добивме следните резултати:

а. На граѓаните	20	40%
б. На интересите на власта	13	26%
в. На интересите на политичките партии	10	20%
г. На интересите на највисокото раководство на полицијата	7	14%

График бр.7

Од одговорите добиени на четвртото прашање требаше да добиеме индиции околу респектот и довербата од граѓаните кон полицијата, зашто тоа е конкретно насочено кон дознавање на ставовите на испитаниците кон суштинската функција на полицијата, односно кому таа најмногу му служи или чиј сервис е?

Па така, може да се види, значаен процент од испитаниците сметаат дека таа најмногу ѝм служи на граѓаните односно со такво мислење се 40% од анкетираниите.

Со мислење дека таа служи на интересите на власта (26%), или на интересите на политичките партии (20%), во збир на овие два одговори добиваме повисок процент од вкупно 46% (спореден со оној погоре од 40%), а ваквото собирање (на два различни центри на моќ) може да го оправда толкувањето дека власта е делегирана од победничките партии, што манифестира исто или многу сродно мислење.

Исто така, не е занемарлив и оној број на анкетирани (14%) кои сметаат дека полицијата му служи на највисокото полициско раководство.

На петтото прашање „ колкава е Вашата доверба за Вашата безбедност од полицијата”, на понудените четири алтернативни одговори, добиени се следните показатели:

а. Висока	5	10%
б. Делумна	24	48%
в. Ниска	11	22%
г. Немам доверба	10	20%

График бр. 8

Одговорите на ова прашање директно треба да ни укажат каква рефлексива може да се очекува од граѓаните, во поглед на нивната подготвеност да го прифатат партнерството со полицијата како начин на работа на полицијата во заедницата.

Како може да видиме од добиените анкетни резултати, само 10% од испитаниците имаат висока доверба за прашањата на безбедноста од страна на полицијата.

Останатите испитаници се движат во вредностите на делумна доверба која може да содржи извесен степен на доверба, но која исто така содржи и скептичност на испитаниците кон полицијата (48%). Потоа следат оние анкетирани кои искажуваат ниска доверба за безбедноста (22%) и оние кои немаат никаква доверба (20%).

На шестото прашање „ дали полицијата е транспарентна за својата работа кон граѓанската јавност” ги добивме следните резултати:

а. Многу	7	14%
б. Делумно	26	52%
в. Малку	12	24%
г. Воопшто не е	5	10%

График бр. 9

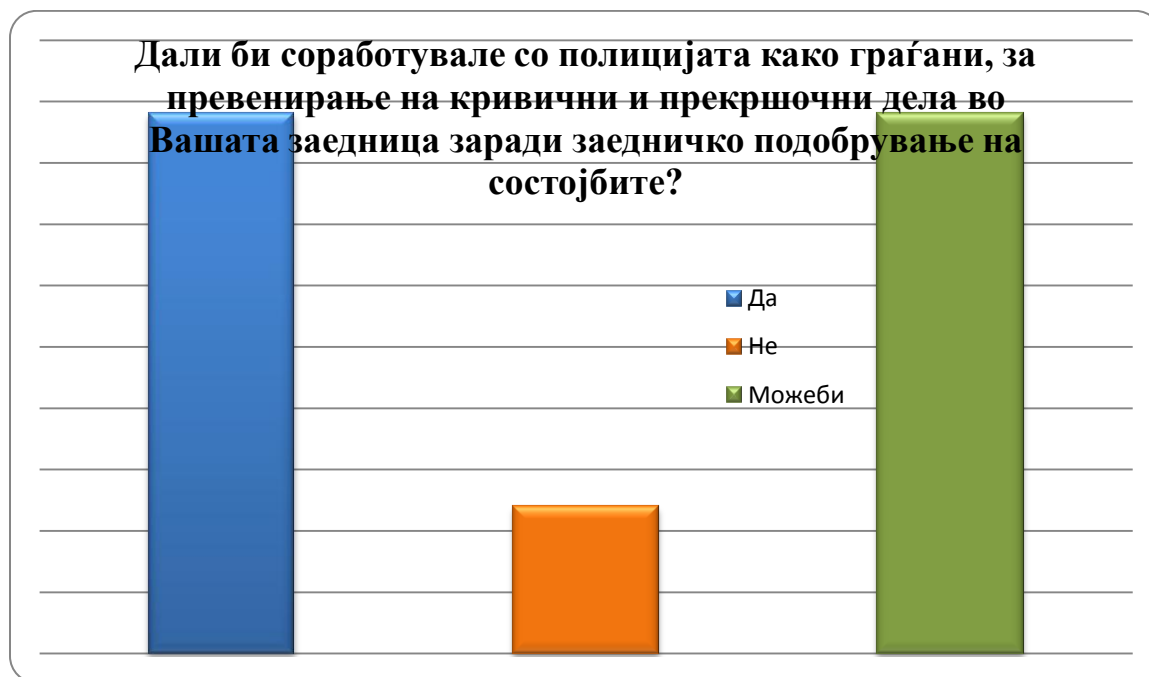
И на шестото прашање за транспарентноста (без која не може да се замисли реализација на концептот за работа на полицијата во заедницата), добивме приближно исти вредности како и во претходното прашање. Позитивниот став го имаме во одговорот каде испитаниците искажуваат висока оценка за транспарентноста на полицијата (12%), додека 52% од нив сметаат дека полицијата е делумно транспарентна.

За ниска оценка во поглед на полициската транспарентност може да се смета онаа каде испитаниците сметаат дека таа е ниска (24%), а за лоша оценка онаа каде сметаат дека полицијата воопшто не е транспарентна (10%).

На седмото прашање „Дали би соработувале со полицијата како граѓани, за превенирање на кривични и прекршочни дела во Вашата заедница заради заедничко подобрување на состојбите “ ги добивме следните резултати:

а. Да	22	44%
б. Не	6	12%
в. Можеби	22	44%

График бр.10

На последното прашање од анкетниот прашалник, добивме балансирани резултати во позитивниот и делумно позитивниот став по прашањето, за соработка на граѓаните со полицијата, односно еднакви вредности и во одговорот кој е афирмативен и означува волја за соработка со полицијата (44%) како и во одговорот кој не е доволно категоричен за таква соработка (можеби би соработувале), а го манифестираат ист број на испитаници (44%).

Само 12%, од испитаниците имаат недвојбен став дека не би соработувале со полицијата за превенирање на криминалот, заради заедничко подобрување на состојбите, односно имаат негативен одговор (12%).

4.2.Анализа на резултатите од Анкетата за перцепцијата на полицијата за зајакнување на партнерството во заедницата

Со цел да добиеме показатели кои иницираат ставови и гледишта на припадниците на уноформираната полиција за зајакнување на партнерството на полицијата со граѓаните, спроведовме анонимна анкета во која учество земаат 50 испитаници (полицајци/ки).

Нивната демографска структура е следната:

• Машки пол	41	82%
• Женски пол	9	18%
• Возраст до 30 г.	28	56%
• Возраст до 40 г.	14	28%
• над 40 г.	8	16%
• Македонци	28	56%
• Албанци	22	44%

График бр. 11

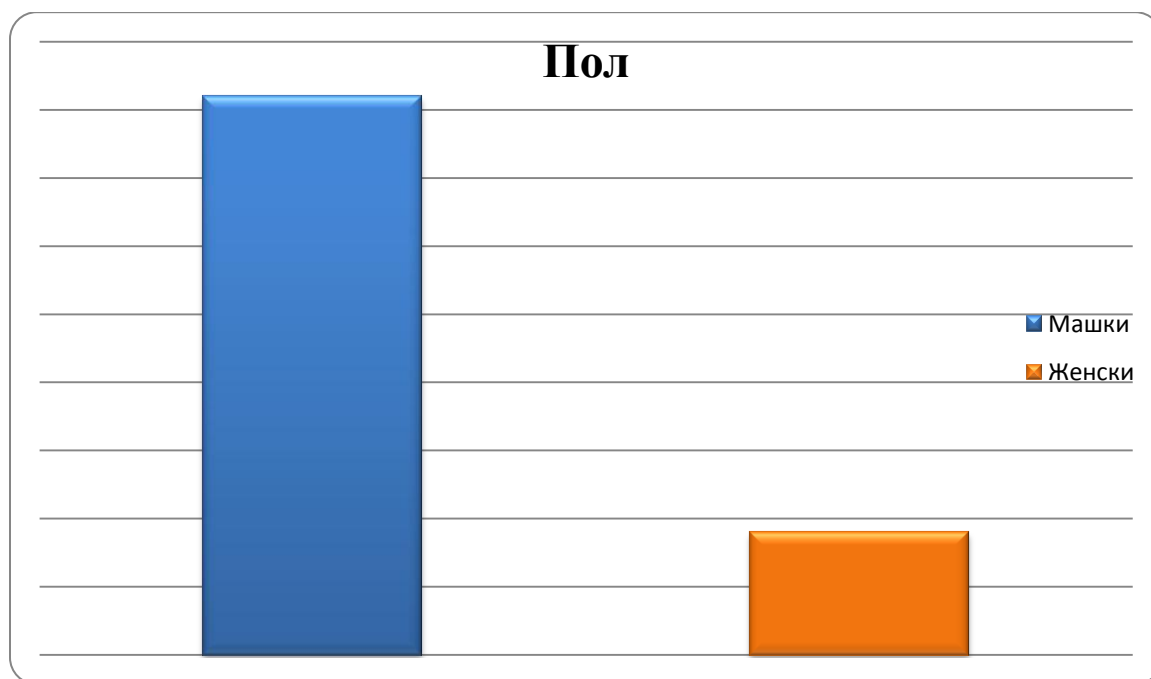

График бр. 12

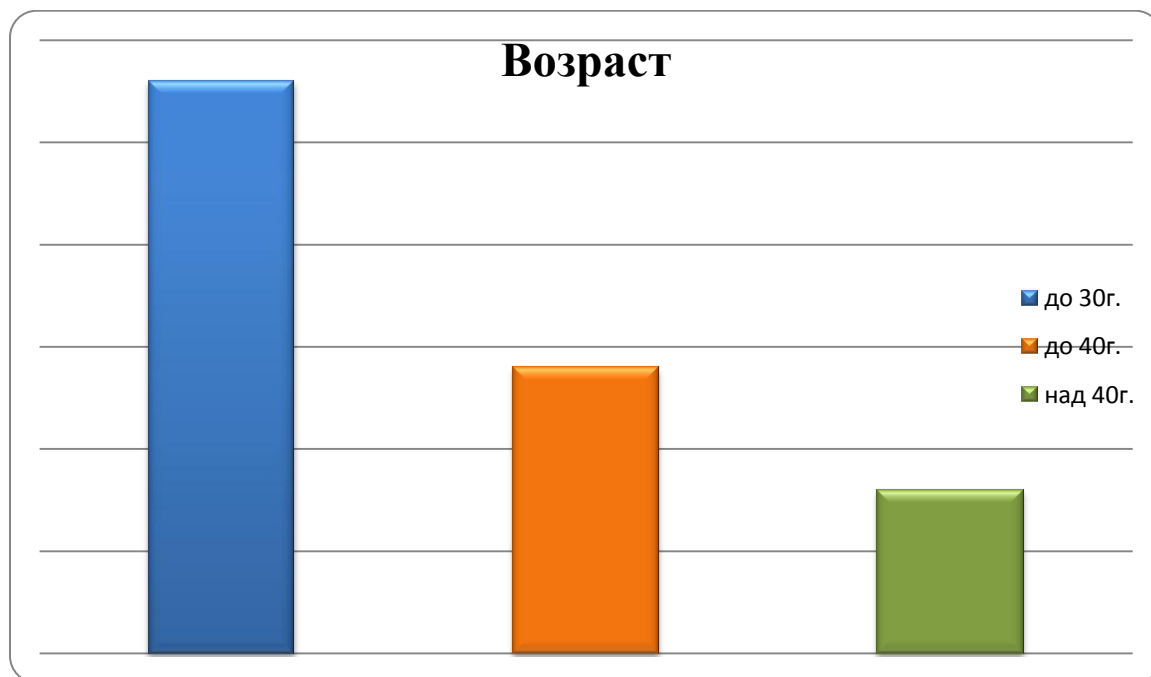

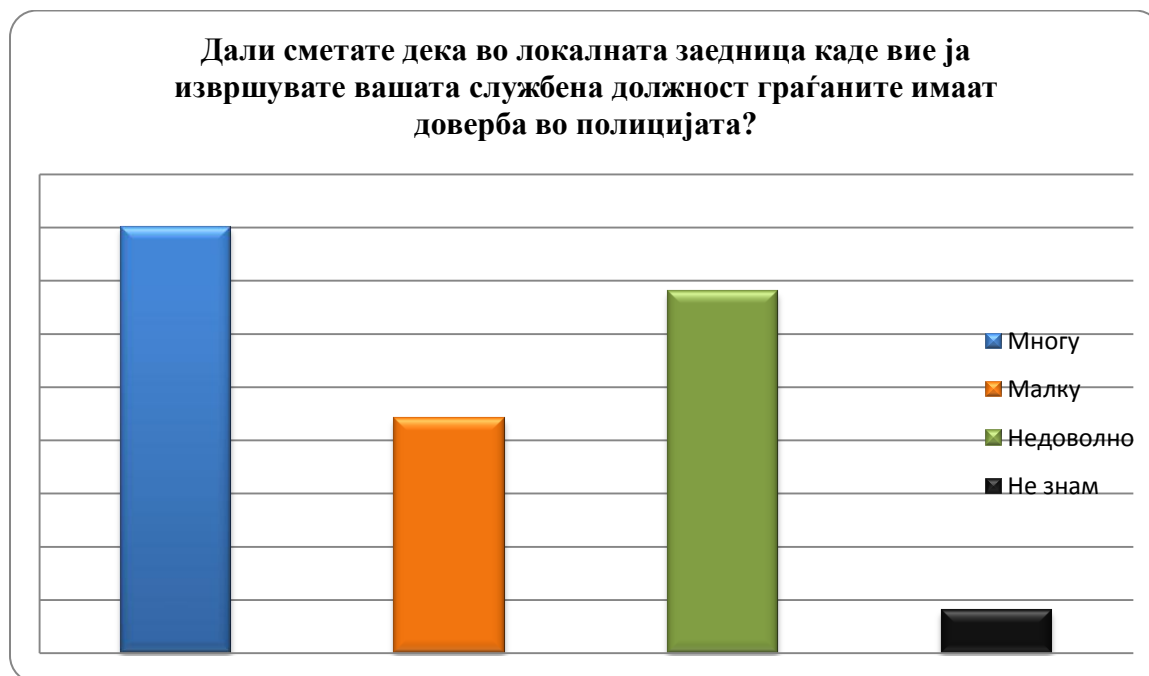
График бр. 13

На првото прашање „ Дали сметате дека во локалната заедница каде вие ја извршувате вашата службена должност граѓаните имаат доверба во полицијата?”

А. Многу	20	40%
Б. Малку	11	22%
В. Недоволно	17	34%
Г. Не знам	2	4%

График бр. 14

Одговорите на ова прашање имаа цел да дадат конкретен или барем приближно конкретен одговор за клучната категорија, довербата, која се смета за врзивна алка во градењето на партнерство меѓу полицијата и граѓаните.

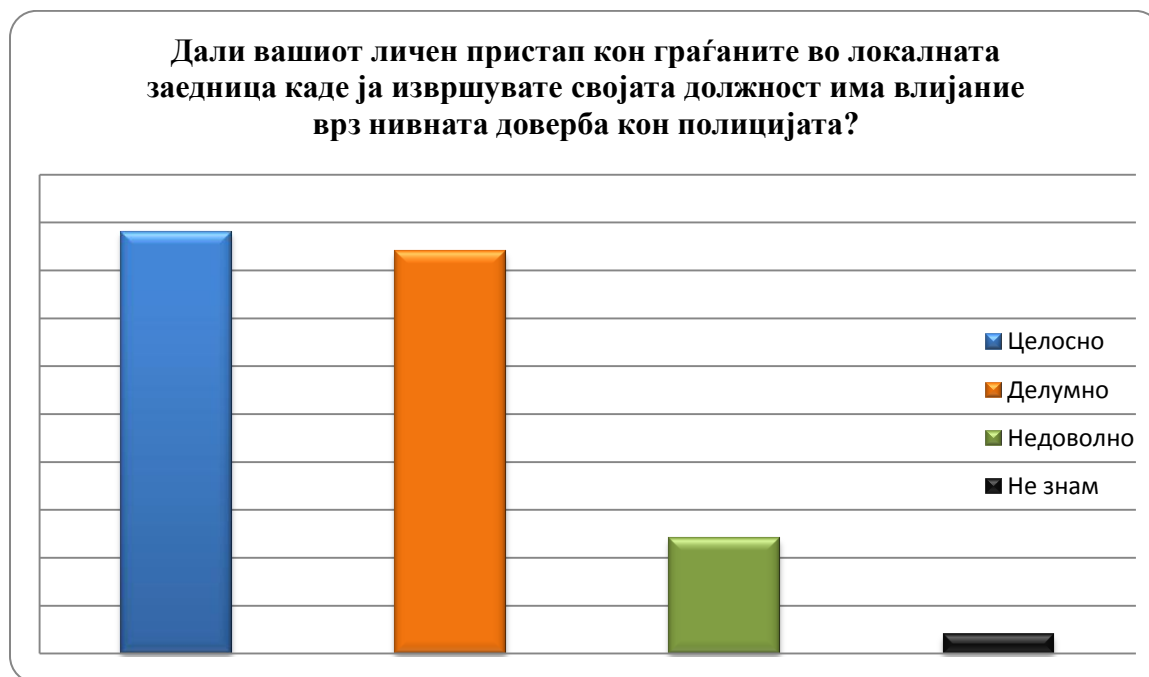
Според добиените резултати, може да заклучиме дека најголемиот број (40%) од анкетираните полицајци/ки имаат проценка и мислење дека граѓаните „многу“ ѝ м веруваат, додека како втора вредност се појавува онаа каде повеќе од една третина анкетирани (34%) сметаат дека довербата од граѓаните е „недоволна“.

Меѓу овие две највисоки вредности може да заклучиме дека перцепцијата на полицијата е охрабрувачки позитивна, со оглед на фактот дека анкетата е спроведена во општество во транзиција, со кривка демократија и кривок институционален интегритет и конечно во мултиетничка и мултирелигиска средина.

На второто прашање од анкетата за перцепцијата на полицијата за зајакнување на довербата на граѓаните „ дали вашиот личен пристап кон граѓаните во локалната заедница каде ја извршувате својата должност има влијание врз нивната доверба кон полицијата?“ ги добивме следните резултати:

А. Целосно	22	44%
Б. Делумно	21	42%
В. Недоволно	6	12%
Г. Не знам	1	2%

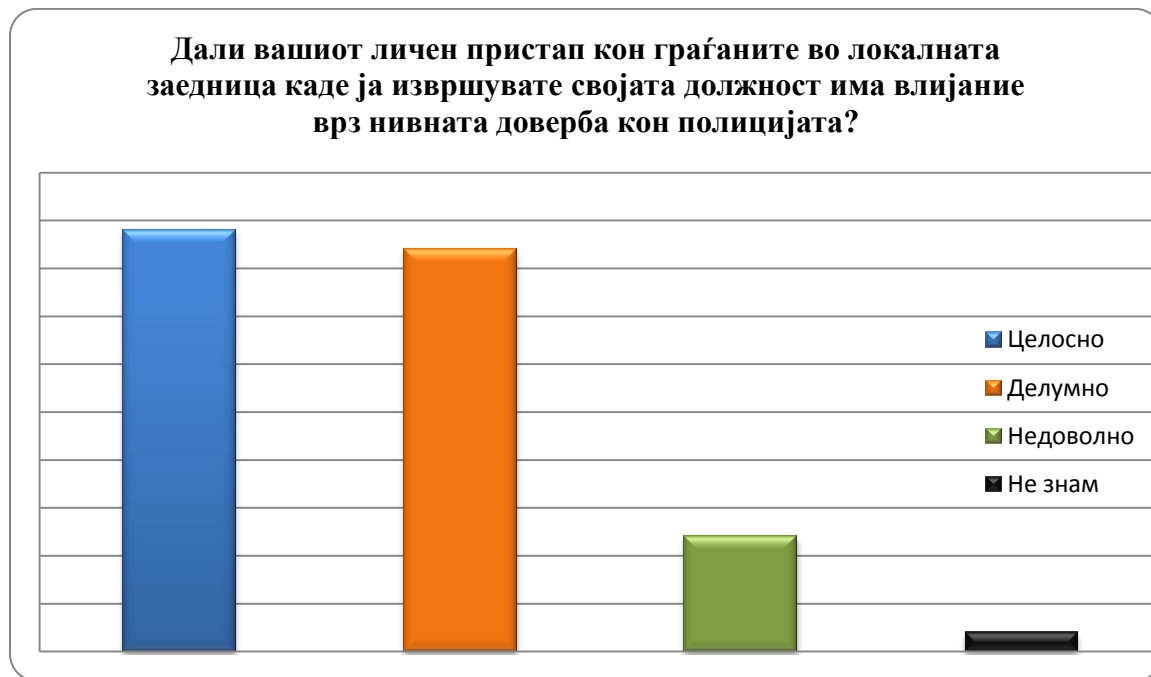
График бр. 15

Од одговорите на ова прашање требаше да добиеме показатели за еден вид автоперцепција на анкетираниите полицајци/ки кон сопствената професионалност и креативно постапување во различни ситуации на превенирање или нарушување на безбедноста во заедницата.

Од добиените резултати може да заклучиме дека најголем дел од нив (44%) себеси, професионалноста, комуникативноста и сопствената оперативност ја оценуваат како пресудна за довербата на граѓаните кон полицијата, додека со блиска вредност се појавуваат и оние анкетирани кои нивниот личен пристап го сметаат за „делумно“ значаен во градењето на довербата (42%).

График бр. 16

На третото прашање „дали политичко-партиското влијание врз работата на полицијата ја спречува партнерската врска на граѓаните со полицијата?“ ги добивме следните резултати:

А. Да	29	58%
Б. Не	8	16%
В. Не знам	13	26%

График бр. 17

Од вредностите добиени во одговорите на третото прашање може да ја констатираме изразената субјективна свест на анкетираните полицајци/ки кои повеќе од половина од вкупно испитаните (58%) искажуваат високо критички став кон политичко-партиското влијание врз полициската работа што пак детерминира опортуни реалции во партнерскиот однос на граѓаните со полицијата.

На четвртото прашање „ дали етничката припадност на полицијата има влијание врз довербата на граѓаните во полицијата ?” ги добивме следните резултати:

А. Да	15	30%
Б. Не	24	48%
В. Незначително	11	8%
Г. Не знам	0	0%

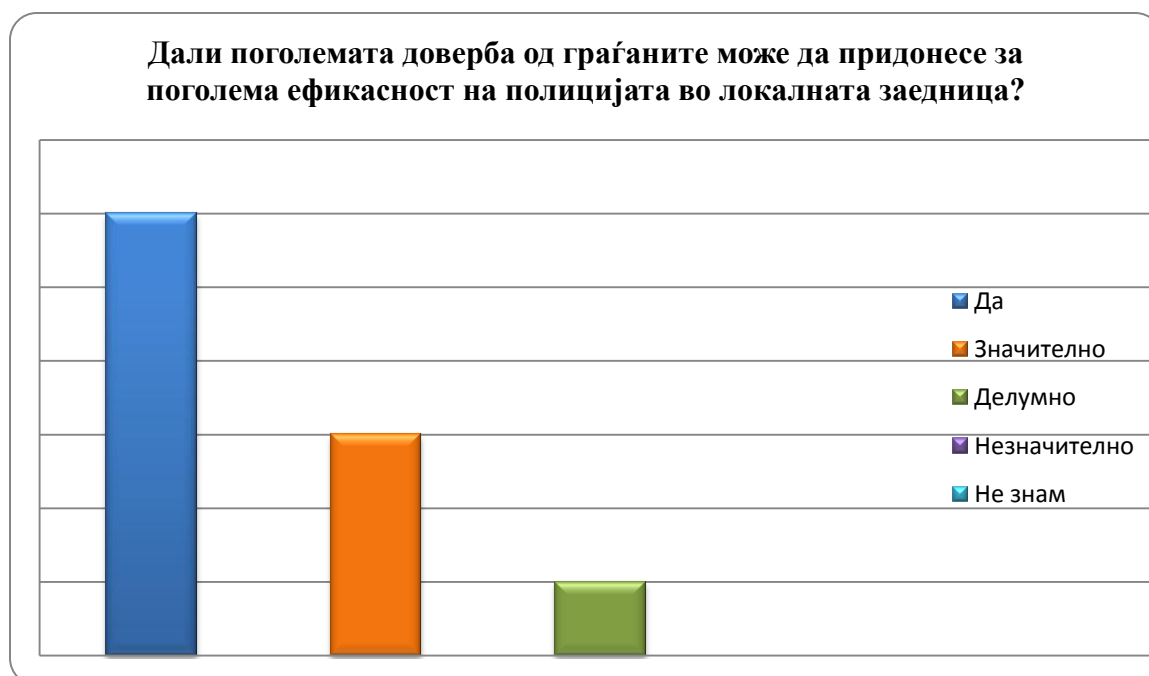
График бр. 18

На петтото прашање „Дали поголемата доверба од граѓаните може да придонесе за поголема ефикасност на полицијата во локалната заедница ?” ги добивме следните резултати:

А. Да	30	60%
Б. Значително	15	30%
В. Делумно	5	10%
Г. Незначително	0	0%
Д. Не знам	0	0%

График бр. 19

Вредностите кои ги добивме од ова прашање треба да ја индицираат и свеста на полицијата за нужноста од доверба од страна граѓаните која би обезбедила поголема полициска ефикасност во превенцијата и справувањето со криминалот.

Добиените резултати, слично како и во првото прашање се охрабрувачки и тоа со уште повисоки вредности (споредени со најпозитивните одговори од првото прашање), односно повеќе од половина од испитаниците (60%) сметаат дека довербата од граѓаните е апсолутно значајна претпоставка за ефикасно полициско работење. На оваа највисока вредност може да ја додадеме и онаа во која 30% од анкетираниите полицајци/ки сметаат дека довербата на граѓаните во полицијата „значително“ влијае врз нивната успешна работа.

4.3.Споредбени согледувања за перцепцијата на граѓаните и перцепцијата на полицијата од анкетните истражувања

Како што можевме да видиме во претходно приложените анкетни прашања од двата прашалници (за граѓаните и за припадниците на униформираната полиција) сите прашања, директно или индиректно ги засегаат карактеристиките и вредностите кои треба да ни покажат на кое ниво е довербата, како фундаментална во градењето и ефикасноста на концептот на работа на полицијата во заедницата.

Со оглед на тоа што заради природата на различноста на двете категории на испитаници во општествен контекст не може да направиме директна компарација во добиените вредности, ќе се обидеме низ поширока суштественост на истражувачките прашања да ја сублимираме релацијата на граѓаните со полицијата, односно да извлечеме заклучни детерминанти кои ќе ни дадат пореална слика за нивните ставови, мислења и потенцијал за волја на активност низ што се претпоставува зајакнувањето на довербата.

Издвојувајќи ги највисоките вредности во двете анкети, ги имаме следните показатели:

- Како професионален и комуникативен просечниот тип на полицаец го перцепираат 60% од испитаните граѓани
- Како професионална и комуникативна просечниот тип на полицајка ја перцепираат 66% од испитаните граѓани
- Дека полицијата најмногу им служи на граѓаните сметаат 40% од испитаните граѓани
- Делумна доверба кон полицијата имаат 40% од граѓаните, додека полицијата смета дека делумна доверба кон неа имаат 48% од граѓаните
- Како делумно транспарентна полицијата ја перцепираат 52% од испитаните граѓани

- Со еднакви вредности се изјасниле испитаните граѓани, кои се без дилема за соработка со полицијата 44% и оние кои имаат извесна дилема за соработка со одговорот „можеби“ би соработувале со неа, исто така 44%
- Дека личниот пристап на полицаецот/ката е најзначаен за довербата на граѓаните кон полицијата, се изјасниле 44% од полициските испитаници
- Дека политичко-партиското влијание во полициската работа ја спречува партнерската врска со граѓаните полицајците/ките сметаат 58% од полициските испитаници
- Дека етничката припадност на полицајците/ките не влијае врз довербата во полицијата сметаат 48% од полициските испитаници
- Дека поголемата доверба кон полицијата донесува и поголема ефикасност на полицијата сметаат 60% од полициските испитаници

И покрај тоа што според бројот на испитаниците (50 + 50) во нашите два анкетни прашалници, во кои го сублимиравме мислењето и ставовите на граѓаните и полицијата во проблемската рамка за зајакнување на довербата помеѓу полицијата и граѓаните, во ера на зголемена транспарентност, не претставува доволно репрезентативна бројка. Па така, дојдовме до извесни вредности кои ќе ги користиме како појдовни индикатори.

Како може да се види од погоре приложеното, граѓаните и полицијата немаат ист степен на перцепција кон довербата и вредностите блиски на неа или со индиректно влијание, врз нејзиното зајакнување или слабеење, но разликите и покрај тоа што не се занемарливи не создаваат разединувачки јаз меѓу нив.

Пред се, според добиените анкетни резултати може да заклучиме дека значаен, но истовремено и помалку или близу половината од бројот на испитаниците (и во двете категории на анкетирани) манифестираат лична свест, одговорност и позитивен етичко-културолошки критериум во поглед на општественото значење на полицијата за личната и јавната безбедност во Република Македонија, за потребата од градење нов концепт на работа на полицијата соодветен на демократските вредности.

Како значаен анкетен резултат го валоризираме во контекст на транзицискиот амбиент (27 години независна транзициска држава односно млада демократска држава), мултиетничкото и мултирелигското општество во кое довербата меѓу различните етнички и религиски заедници, се гради обременета со полувековните авторитарски стандарди на бившиот федеративен-комунистички систем.

Исто така, како значаен анкетен резултат може да го валоризираме од аспект на вооружениот конфликт од 2001 година, кој остави последици во довербата меѓу мнозинската македонска етничка заедница и албанската, а особено поради последиците на корумпираното, неодговорно и нетранспарентно владеење во последната деценија до парламентарните избори во 2016 година (според Извештајот на експертската група на ЕУ или извештајот на Рајнхард Прибе, „заробена држава, држава со заробени институции“).³⁸

И граѓаните и полицијата во најголем дел перцепираат само делумна доверба од граѓаните кон полицијата, со тоа што и покрај блиските вредности треба да се напомене дека полицијата има подобро мислење за себе во однос на ова прашање (48%), додека граѓаните со 40% ,искажуваат делумна доверба кон неа. Делумната доверба се разбира дека може да ја вреднуваме како доверба со резерва, од разни причини и како недоволна за подинамично и поконструктивно градење на партнерскиот однос.

Најголем дел од граѓаните (60%) македонскиот унофомиран просечен тип на полицаец го гледаат како професионален и комуникативен, со тоа што во родов аспект може да се забележи дека жената-полицајка ужива уште повисоко мислење кај граѓаните со 66%. Разликата (20% -26%) во добиените резултати од претходното прашање и ова не наведува на заклучок дека перцепцијата на граѓаните за професионалност и комуникативност има еднонасочност, односно дека довербата како етичка категорија испитаниците ја апстрахираат во формирањето на оценка за професионалноста и комуникативноста на просечниот тип на полицаец/ка.

³⁸ <https://kapital.mk.kritikite-vo-izveshtajot-na-pribe-ne-ostavaat-prostor>

Нешто повеќе од половината (52%) имаат перцепција дека македонската полиција е транспарентна, додека само 40% сметаат дека таа најмногу му служи на граѓанинот.

Еден од директните показатели во контекст на нашата проблемска рамка за работа на полицијата во заедницата е резултатот од 44%, односно дека толкав процент на испитаници се подготвени за соработка со полицијата, но исто толку имаат и извесна резерва, односно „можеби“ би соработувале со неа.

Партиско-политичката обременетост на полицијата во Република Македонија како пречка за градење доверба со граѓаните кон полицијата ја перцепираат 58% од полициските испитаници, но погледнато малку подлабоко, може да заклучиме дека ваквата негативна појава делува и на самодовербата на полицијата во професионалното и одговорно извршување на нејзината работа.

Значењето на довербата од страна на граѓаните кон полицијата, правилно и позитивно го перцепираат повеќе од половина од полициските испитаници (60%) односно толку од нив сметаат дека таа е значајна за поефикасно полициско работење.

Значењето на сопствениот, личен пристап во ефикасното извршување на полициската работа помалку од половината (44%) од полициските испитаници го перцепираат како битно за градењето на доверба во заедницата, додека во 48% имаат став дека етничката припадност на полицајците/ките нема влијание во градењето доверба кон полицијата.

Како може да видиме сите прашања во двата прашалника директно или индиректно индицираат степен на доверба за работа на полицијата во заедницата која е фундамент за ефикасност на ваквиот полициски концепт на работа.

Одговорите индицираат низок и недоволен степен доверба за градење на овој полициски модел, но во контекст на гореспоменатите објективни фактори на македонското општество, тие се сепак позитивни и охрабрувачки.

ЗАКЛУЧОК

Полицијата се наоѓа во средиштето на проблематиката, за воспоставување на рамнотежа помеѓу управувањето како важна функција на државата и помеѓу слободите и правата на граѓаните во услови на демократските системи, каде како доминантни се дефинирани јавната и политичка одговорност на властите и нивните органи и тела, транспарентноста во извршувањето на владеењето, владеењето на правото и т.н.

Концептот на работа на полицијата во заедницата е детерминиран од развојот на демократските системи, и потребата од надминување на свеста дека полицијата е единствено компетентна за превенирање и заштита на безбедноста на материјалните и моралните добра на индивидуата и заедницата.

Суштински прашањето се однесува на оневозможувањето таа да биде центар на моќ како опертивен инструмент на власта или автономен центар на моќ надвор и од контролата на власта, а уште повеќе центар на прекумерна сила која под алиби за одржување на внатрешната безбедност влегува во правно заштитетните слободи и права на граѓаните.

Во овој контекст треба да се нагласи дека полицијата и нејзиното однесување е такво какво што е, она на највисоката власт во државата, и таа рефлексива го одредува степенот на нејзината професионалност, одговорност и отчетност.

Парламентарните демократии се претставнички демократии, и власта се делегира од граѓаните на слободни и независни избори.

Доколку највисоката парламентарна и законодавна власт ги применува стандардите на етичко и одговорно владеење, тогаш и институциите низ кои се инструментализира нејзината политика, вклучително и полицијата ќе функционира така.

За остварување на концепт на полициска работа во заедницата и партнерство со граѓаните, неопходно е да се воспостават релациите со нив, нивните локални претставници на власта, разни институции и здруженија.

Најбитната вредност врз која може да гради такво партнерство е довербата, особено во транзициските општества кои се млади демократии и каде се пристуни рецидивите на претходните автократски системи, каде економскиот развој е низок, а свеста на поединците и колективната свест е најсложена категорија во процесот на трансформација на општествените вредности.

Во тој контекст може да го перцепираме долготрајниот процес на зајакнување на довербата помеѓу полицијата и граѓаните во ерата на зголемена транспарантност, без која пак не може да се препоставува ефикасно поставување, функционирање и развивање на концептот на работа на полицијата во заедницата, а пред тоа и градење и зајакнување на довербата меѓу полицијата и заедницата.

Република Македонија како млада демократска држава, во мултиетнички и мултиконфенсионален амбиент е општество со кривки демократски институции, и во тој контекст полицијата е таа која трпи големо политичко-партичко влијание, кое лесно го деструира професионализмот и транспарентноста, како што последично има негативно влијание врз градењето доверба од страна на граѓаните кон неа.

БИБЛИОГРАФИЈА

I

- [1] Hana Korac, Aleksandar R. Ivanovic, Alisa begovic (2010), „Prevenција kriminaliteta”,
- [2] Trojanowicz Robert, Busqueroux Boonnie (1998), Community Policing: How to Get Started, Cincinnati: Anderson Publishing
- [3] Ramo Maslesha (2008) „Policija i drushtvo”/skripta/Faultet kriminalistickih nauka, Prishtina
- [4] Milosavljevic B. (1997) „ Nauka o policiji”, Beograd, Policijska akademija
- [5] Milan Vujaklija (2003), leksikon stranih reci, Beograd, Prosveta
- [6] The Oxford Dictionary: A New English Dictionary on Historical Principles, Oxford: Clarendon Press, 1933, Vol.VII
- [7] Milosavljevic B. (1997) „Nauka o policiji”, Beograd, Policijska akademija
- [8] Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1949)
- [9] Savet Evrope (1979) Deklaracija o policiji
- [10] CSCE (1990) Pariska povelja
- [11] UN Operativna sluzba medjunarodne policije (1996) Komesarov vodici za demokratsko obavljanje poslova u Federaciji Bosne i Hercegovine, Sarajevo, Princip 5
- [12] Dejvid Bejli (2001) „ Demokratizacija na policije u inostranstvu“, Vashington
- [13] Dzeremi Trevis (1998) „Policija u tranziciji” Budimpeshta
- [14] Savet Evrope, Preporuka br.r(87) 19 o organizovanju prevencije kriminaliteta (1987)
- [15] Krivokapic V.(2008) „Prevenција kriminaliteta”, Beograd, Nade Desing

- [16] Sluzben glasnik RS, br.43/2013 – Strategija policije u zajednici
- [17] Butorac Ksenija, Solomun Davor (2013), Pregledni znanstveni clanak „Utemeljenost suvremene policiske znanosti njen doprinos policijskoj praksi”, Zagreb, Visoka policijska shkola MUP-a Republike Hrvatske
- [18] Evropska platforma za policiju i ljudska prava, Nevladine organizacije i policija
- [19] Savet Evrope, Evropski kodeks policijske etike, §§ 61
- [20] Damir Chutura i saradnici (2010), Rad policije u zajednici, Sarajevo, CPU: Shvicarski ured za saradnju u BiH
- [21] Centar za kontrolu lakog naoruzanja u jugoistocnoj i istocnoj Evropi (SEESAC), Filozofija I principi rada policije u lokalnoj zajednici (2006), Beograd
- [22] Казнено право/ Владо Камбовски, Скопје 2003
- [23] Полиција и човекови права / Звонимир Јанкулоски, Скопје : Папирус, 1994 (Скопје : Ваш печат)
- [24] Улогата на заедницата и на полицијата во превенција на криминалитетот [Електронски извор] : состојби во градот Скопје / Весна Стефановска, Богданчо Гогов, Скопје : Факултет за безбедност, 2015
- [25] Полициско управно право : учебник / Божна Гаговска, Ацо Камчев, Скопје : Тутун, 1994 (Скопје : Нова книга)
- [26] Криминалистичка тактика I : тактика на спроведување оперативни дејствија : [учебник] / Методија Ангелески, Скопје : Прв приватен универзитет - ФОН, 2007 (Куманово : Графос)
- [27] Криминалистичка тактика II : тактика на спроведување процесни дејствија : [учебник] / Методија Ангелески, Скопје : Ангелески М., 2007 (Куманово : Графос)

[28] Криминологија / Зоран Сулејманов, Скопје : Институт за социолошки и политичко-правни истражувања, 2003

[29] Обука за надградба на капацитетот на Советодавните групи граѓани-прирачник, OSCE Mission to Skopje

[30] Стандардизација на основните полициски постапки- Министерство за Внатрешни работи на Република Македонија - Европска Агенција за реконструкција, Септември 2008година.

[31] Основи на превентивно полициско работење – Министерство за Внатрешни Работи на Република Македонија, Скопје, 2013 година.

[32] Зајакнување на концептот партнерство меѓу полицијата и заедницата на децентрализирано ниво преку наградба на капацитетот и обука за членовите на ЛСП и СГГ- Оддел за развој на полиција, Скопје Септември 2013 година.

[33] Да се биде полицаец – Бери М. Бејкер НАМПРЕС, 2009 година.

[34] Полиција у функцији заштите људских права : [уредник Жељко Н, икач], Београд : Криминалистичко-полицијска академија, 2011

[35] The Reform of the Macedonian Police / by Ulrich Dugas, Werner Geck, Otto Pfannenschmidt, Skopje : European Agency for Reconstruction, Police Reform Project = Скопје : Европска агенција за реконструкција, Проект за реформи во полицијата, 2003 (Skopje : Bato)

[36] The human rights in the police procedure : legal analysis for 2011 / [project team Anica Tomisic-Stojkovska, Mihail Gogovski]ицијата и јавноста / Стефан Димоски, Охрид : "Коста Абраш", 2014

II

[1] www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=33965

[2] www.mrs.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rld...2

- [3] Police Training in Europe:Google Books Result – <https://books.?isbn=3927983543> (2005)
- [4] <https://www.scribd.com/.../Bezbednost-Kao-Funkcija-Drzave>
- [5] <https://books.google.mk/books?isbn=3927983543> (2005) Taib Spahic
- [6] www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=57580
- [7] Brus, David/ Neild Rachel, The Police that We Want. A Handbook for Oversight of Police in South Africa (Centre for the Study of Violence and Reconciliation, Johannesburg (2005), http://www.justiceinitiative.org/db/resource2?res_id=102519
- [8] www.atlantskainicijativa.org/bos/index.php/newsletters/1057-veoma-je-bitno-izgraditei-imid-policaica-u-zajednici.html
- [9] www.mup.rs/wps/portal/se/baner-sadrzaj/policija%20u%20zajednici/
- [10] www.msb.gov.ba/documenti/strateski/
- [11] www.mup.gov.rs
- [12] <https://kapital.mk/kritikite-vo-izveshtajot-na-pribe-ne-ostavaat-prostor>
- [13]http://www.academia.edu/18881832/IMPACT_OF_POLITICS_IN_THE_EUROPEAN_CULTURAL_AREA